

RAPORT Z BADANIA

„Podmiot zatrudnienia socjalnego partnerem inicjatorów *Programu Aktywizacja i Integracja* oraz *Programu Specjalnego* realizowanych w latach 2014 -2015”

(badania własne)

Warszawa 2016 r.

Spis treści	
Wprowadzenie	2
<i>Warunki realizacji Programu „Aktywizacja i Integracja” (PAI)</i>	3
<i>Warunki realizacji programu specjalnego (PS)</i>	4
1. Cel badania – respondenci, metodologia, narzędzie	5
<i>Zakres podmiotowy badania</i>	5
<i>Metodologia badania</i>	6
<i>Narzędzie badawcze – formularze ankietowe</i>	8
2. I etap Powiatowe urzędy pracy - inicjatorzy PAI i PS	9
<i>Inicjatorzy PAI i PS w latach 2014-2015</i>	9
<i>Program Aktywizacja i Integracja</i>	11
<i>Programy specjalne</i>	17
<i>Podsumowanie I etapu badań</i>	20
3. II etap Partnerzy powiatowych urzędów pracy w PAI	21
<i>Współpraca lub zlecenie zadań w ramach PAI - wyniki badania 2014-2015</i>	21
<i>Realizacja PAI w wariancie „porozumienia”</i>	21
<i>Realizacja PAI w wariancie „zlecenia”</i>	27
<i>Liczba uczestników PAI wg danych z badania PUP</i>	29
<i>Podsumowanie II etapu badań</i>	32
4. III etap Podmioty zatrudnienia socjalnego w Programie Aktywizacja i Integracja	33
<i>Respondenci III etapu badania – podmioty zatrudnienia socjalnego</i>	33
<i>Podmioty „Konwentu CIS/KIS” w PAI</i>	34
<i>Podmioty zatrudnienia socjalnego z grupy „Podmioty systemu CAS” w PAI</i>	38
<i>Podsumowanie III etapu badań</i>	44
5. IV etap Ośrodki pomocy społecznej w Programie Aktywizacja i Integracja	45
<i>Respondenci IV etapu badania – ośrodki pomocy społecznej</i>	45
<i>Współpraca ośrodków pomocy społecznej z inicjatorami PAI</i>	45
6. V etap Opinie na wybrane tematy dotyczące programów: PAI i PS	54
<i>Ośrodki pomocy społecznej o cechach efektywności PAI</i>	54
<i>Rola Centrów Integracji Społecznej w PAI</i>	57
7. Końcowe podsumowanie – wykorzystanie podmiotów zatrudnienia socjalnego jako podmiotów w PAI i PS	58

Wprowadzenie

Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie w 2016 r. przeprowadził własne badania dotyczące problematyki współpracy w latach 2014-2015 podmiotów reintegracyjnych z powiatowymi urzędami pracy oraz ośrodkami pomocy społecznej, przy organizacji i realizacji specyficznych programów rynku pracy, jakimi są: Program Aktywizacji i Integracji (dalej: PAI) oraz programy specjalne (dalej: PS).

Przepisy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy dopuszczają możliwość angażowania podmiotów reintegracyjnych (centrów i klubów integracji społecznej) do obu rodzajów programów rynku pracy. Inicjatywa przeprowadzenia własnych badań została podjęta, jako część realizacji III edycji prac monitorujących ustawę o zatrudnieniu socjalnym, zlecanych w cyklach dwuletnich przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Rezultatem końcowym prac monitorujących jest opracowanie pt.: *Informacja o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej dla Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, które jest wykonaniem ustawowego obowiązku określonego przepisem art. 18c ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2003 Nr 122 poz. 1143 z późn. zm.). Od 2012 r. w w/w opracowaniu prezentowane są wyniki badań różnych obszarów funkcjonowania centrów i klubów integracji społecznej. W III edycji monitoringu zaplanowano badanie na temat współpracy urzędów pracy z podmiotami zatrudnienia socjalnego przy organizowaniu programów PAI oraz PS. Ponadto, w 2014 r. podczas prac legislacyjnych związanych z nowelizacją ustawy o zatrudnieniu socjalnym skorygowano zapisy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, rozszerzając listę podmiotów reintegracyjnych (centra – CIS, kluby – KIS) mogących uczestniczyć w ww. programach, poddanych badaniu. Tym samym została stworzona podstawa dodatkowego wykorzystania potencjału organizacyjno-merytorycznego CIS-ów i KIS-ów w celu tworzenia programów dla osób bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, najbardziej oddalonych od rynku pracy (tzw. III profil).

Warunki realizacji Programu „Aktywizacja i Integracja”(PAI)

PAI jest specyficznym programem, może on zostać zainicjowany przez powiatowy urząd pracy tylko w przypadku współpracy z gminą, która zaplanuje i zrealizuje prace społecznie użyteczne (zawrze porozumienie)¹. Konstrukcja programu PAI obejmuje dwa równoległe bloki merytoryczne: (a) aktywizację zawodową w formie udziału w pracach społecznie użytecznych oraz (b) integrację społeczną, która ma na celu kształtowanie aktywnej postawy osoby bezrobotnej w życiu społecznym i zawodowym. Do 2014 r. partnerami „inicjatora PAI” czyli powiatowego urzędu pracy w realizacji bloku „integracja społeczna” mogły być ośrodki pomocy społecznej oraz podmioty prowadzące działalność statutową na rzecz integracji i reintegracji zawodowej, i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałaniu uzależnieniom i patologiom społecznym, zgodnie z przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Oznaczało to, że z listy podmiotów reintegracyjnych tylko KIS-y, ulokowane w strukturach ośrodków pomocy społecznej oraz KIS-y i CIS-y utworzone przez organizacje pozarządowe mogły wykonywać zadania w ramach PAI. Od października 2015 r. zgodnie z aktualnym przepisem art. 62a ust.3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy partnerami powiatowego urzędu pracy w PAI mogą być także samorządowe podmioty zatrudnienia socjalnego², co oznacza dopuszczenie samorządowych CIS-ów, jako kolejnego partnera.

Warunkiem wykorzystania podmiotów reintegracyjnych do współrealizacji PAI jest sytuacja, w której nie zostanie zawarte porozumienie o współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej³ oraz gdy działania integracyjne w CIS-ach są dodatkowymi, poza tymi wykonywanymi na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym. Wówczas powiatowy urząd pracy może dokonać wyboru innego partnera niż ośrodek pomocy społecznej do realizacji bloku „integracja społeczna”.

¹Tryb organizowania prac społecznie użytecznych jest określony w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie organizowania prac społecznie użytecznych (Dz. U. Nr 155, poz. 921).

² Przepis art. 62a ust.3 obowiązujący od 24 października 2015 r. brzmi: „Program Aktywizacja i Integracja, po zaopiniowaniu przez powiatową radę rynku pracy, jest realizowany przez powiatowy urząd pracy działający we współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej, podmiotami zatrudnienia socjalnego prowadzonymi przez jednostki samorządu terytorialnego lub podmiotami prowadzącymi działalność statutową na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.”.

³ Patrz: opracowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt.: „Program Aktywizacja i Integracja – kierunkowe wytyczne dla podmiotów organizujących Program Aktywizacja i Integracja” , Warszawa maj 2014 r., s.14

Procedura zlecenia zadania „integracja społeczna” innym podmiotom niż OPS-y odbywa się z zachowaniem formuły otwartego konkursu ogłaszanego przez starostę. Blok „integracja społeczna” to działania, które są realizowane w preferowanej formie np.: grupowego poradnictwa specjalistycznego, warsztatów trenerskich i grup wsparcia. Nie ogranicza to jednak możliwości zastosowania innych działań np. indywidualnych porad, które będą zmieniać postawę bezrobotnych i wspomagać proces aktywizacji zawodowej realizowany przez powiatowy urząd pracy.

Warunki realizacji programu specjalnego (PS)

Program specjalny (PS) jest kierowany w pierwszej kolejności do osób bezrobotnych i poszukujących pracy lub zagrożonych utratą pracy, które pomimo zastosowania usług i instrumentów rynku pracy nie powróciły do niego lub nie utrzymały miejsca zatrudnienia. Program specjalny inicjuje starosta i realizuje go samodzielnie lub na podstawie pisemnego porozumienia we współpracy z innymi instytucjami organizacjami i podmiotami zajmującymi się problematyką rynku pracy oraz pracodawcami. Przygotowanie PS wymaga przeprowadzenia analizy głównych problemów i potrzeb lokalnego rynku pracy oraz diagnozy osoby lub grupy osób pod kątem ich sytuacji zawodowej. Diagnoza ta obejmuje przede wszystkim ustalenie: 1) kwalifikacji, doświadczenia zawodowego, kompetencji i umiejętności praktycznych; 2) przeciwwskazań do wykonywania pracy na danym stanowisku; 3) problemu zawodowego i innych przeszkód utrudniających podjęcie zatrudnienia lub utrzymanie miejsca pracy oraz 4) potrzeb i oczekiwań w zakresie aktywizacji zawodowej⁴.

Program specjalny oprócz podstawowych usług i instrumentów rynku pracy musi oferować specyficzne elementy (finansowe lub niefinansowe) wspierające zatrudnienie, które powinny być niezbędne do pokonania barier utrudniających powrót na rynek pracy lub utrzymania zatrudnienia. PS jest opiniowany przez powiatową radę zatrudnienia, natomiast finansowany ze środków Funduszu Pracy, zgodnie z art. 66a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy może być także wspierany innymi środkami.⁵

Zgodnie z art. 24 pkt.7 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przy realizacji programu PS mogą zostać wykorzystane centra integracji społecznej (CIS)

⁴Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie programów specjalnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 638)

⁵Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 149 z późn. zm.)

uzyskując zlecenie na realizację usług rynku pracy. Warunkiem koniecznym do włączenia CIS-ów do PS jest:

- 1) brak możliwości realizacji PS we własnym zakresie przez powiatowy urząd pracy, lub
- 2) ocena uzyskania efektywniejszej realizacji tego programu przy udziale podmiotu reintegracyjnego.

Zaangażowanie CIS-ów odbywa się po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert, na zasadach i w trybie określonych w przepisach o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub przez zakup tych usług, na zasadach i w trybie określonym w przepisach o zamówieniach publicznych, przy uwzględnieniu sposobu ich realizacji zgodnie ze standardami usług rynku pracy.

1. Cel badania – respondenci, metodologia, narzędzie

Misją podmiotów reintegracyjnych, najogólniej rzecz ujmując, jest odbudowywanie u osób wykluczonych społecznie zdolności do samodzielnego i efektywnego pełnienia ról społecznych oraz poruszania się po rynku pracy, prowadzące do podjęcia pewnej formy zatrudnienia⁶. Porównanie celów PAI oraz PS z misją podmiotów reintegracyjnych potwierdza zbieżność podejmowanych przez nie działań. Wyraża się ona dążeniem do spowodowania zmiany pozycji osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie na rynku pracy, zarówno w wymiarze społecznym jak i w wymiarze zawodowym. Głównym celem badania było uzyskanie wiedzy czy w latach 2014-2015 potencjał organizacyjno-merytoryczny podmiotów reintegracyjnych (CIS i KIS) został wykorzystany w inicjowaniu ww. programów rynku pracy, a jeśli nie to jakie były podstawowe przyczyny nie uwzględniania ich jako partnerów powiatowych urzędów pracy. Badanie zostało przeprowadzone w I kwartale 2016 r.

Zakres podmiotowy badania

Planując przeprowadzenie badania określono grupę instytucji i podmiotów, które uznano za wiodące w dostarczeniu niezbędnych informacji i opinii. Na liście tej umieszczono:

- 1) krajowy zbiór powiatowych urzędów pracy w liczbie 442 jednostek organizacyjnych, który stanowił podstawę do dalszego ustalania przydatnych z punktu widzenia tematyki badania respondentów,

⁶ Opracowanie zespołu eksperckiego pt.: *Model centrum integracji społecznej*, w ramach projektu 1.18 „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, WRZOS Warszawa 2014, www.wrzos.org.pl (12.04.2016)

- 2) ośrodki pomocy społecznej, na których obszarze działań w latach 2014-2015 realizowano PAI i PS, ich wykaz powstał po pierwszym etapie badań,
- 3) podmioty zatrudnienia socjalnego, w tym głównie należące do funkcjonujących platform współpracy o zasięgu ogólnokrajowym, jaki regionalnym (np. Ogólnopolski Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej, Konwent Klubów i Centrów Integracji Społecznej Lubelszczyzny).

Ilościowy udział określonych rodzajów respondentów w całym badaniu był wynikiem wyznaczonych zakresów tematycznych poszczególnych etapów, które określono w metodologii badania.

Metodologia badania

Realizacja badania wymagała przyjęcia określonej kolejności działań, która miała pomóc w uzyskaniu informacji pozwalających w końcowym efekcie wskazać inicjatorów PAI i PS, którzy w procesie ich organizowania uwzględnili podmioty reintegracyjne (CIS, KIS). Prace badawcze zostały podzielone na kilka etapów, których realizacja pozwoliła uzyskać odpowiedzi na zasadnicze pytanie badania (cel).

Przyjęto następującą chronologię prac:

1. *Etap przygotowawczy* – to zakres prac zmierzający do ustalenia rodzajowej struktury respondentów oraz ścieżki ich doboru do poszczególnych etapów prac badawczo-analitycznych. Przyjęto założenie, że podstawowy formularz ankietowy zostanie przekazany do wszystkich powiatowych urzędów pracy, co pozwoli ustalić zbiór inicjatorów programów PAI i PS w latach 2014-2015, a także poznać przyjęty przez nich sposób realizacji przedmiotowych programów. Następnie przygotowano niezależne formularze ankiet dla podmiotów zatrudnienia socjalnego oraz dla ośrodków pomocy społecznej. Dodatkowo przeprowadzono także analizę *desk research* przepisów prawnych obowiązujących dla badanych programów rynku pracy.
2. *Etap badawczo-analityczny* – to zakres prac, który został podzielony na kilka badawczych odcinków.
 - 1) I etap badania - to działania mające na celu identyfikację inicjatorów PAI i PS, a więc utworzenie podstawowej bazy respondentów, pozwalającej określić liczbę ich realizacji w latach 2014-2015 w skali kraju. Wyniki tego etapu prac są podstawą do badania kolejnych kwestii problemowych programów PAI i PS,

w tym przede wszystkim ustalenie udziału podmiotów zatrudnienia socjalnego w lokalnych przedsięwzięciach aktywizacyjnych.

- 2) II etap badania - to działania, które polegały na uzyskaniu szczegółowych informacji wyłącznie od inicjatorów PAI, ponieważ w I etapie okazało się, że podmioty reintegracyjne nie uczestniczyły w programach PS. Uściślenie informacji dotyczyło trybu realizacji zadania „integracja społeczna” oraz zidentyfikowania pozycji podmiotów zatrudnienia socjalnego w PAI. Ten etap badania obejmował swym zakresem podmiotowym powiatowe urzędy pracy.
- 3) III etap badania - to działanie niezależne od dwóch poprzednich etapów, polegające na badaniu środowiska podmiotów zatrudnienia socjalnego (CIS i KIS), m.in. w celu uzyskania ich opinii o programie PAI. Badaniem zostały objęte podmioty, będące członkami nieformalnych platform współpracy o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim. Badanie ankietowe przeprowadzono dwutorowo, wykorzystując do tego celu m.in. system CAS⁷.
- 4) IV etap badania – to także działanie niezależne od wyników I i II etapu badania, polegające na badaniu zbioru wszystkich ośrodków pomocy społecznej pod kątem ich uczestnictwa w PAI oraz wykorzystania ich współpracy z podmiotami zatrudnienia socjalnego. Badanie ankietowe przeprowadzono przy pomocy systemu CAS.

Każdy odcinek został oddzielnie podsumowany.

3. *Etap podsumowujący badanie* – to prace polegające na formułowaniu końcowych wniosków i opinii, a także prezentacji najciekawszych rekomendacji dotyczących korzystania z PAI i PS. Część z zebranych na tym etapie informacji została włączona do opracowania projektu „Informacji o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej dla Sejmu i Senatu RP za okres 2014-2015”, wykonywanego przez IRSS w ramach zadania zleconego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z postanowieniami umowy NR DPS IV/01/AK/16 z dnia 19.02.2016 r.

⁷CAS - system Centralnej Aplikacji Statystycznej, za pomocą którego zbierane są sprawozdania, a także wyniki ankiet, www.mrpips.gov.pl

Narzędzie badawcze – formularze ankietowe

Do przeprowadzenia badania został przygotowany podstawowy wzór formularza ankietowego, który został skierowany do wszystkich powiatowych urzędów pracy – Załącznik nr 1.

Treść podstawowego formularza badawczego nie była rozbudowana, ponieważ uznano, że w I etapie prac badawczych należy uzyskać odpowiedź na pytanie: *ile powiatowych urzędów pracy było inicjatorem obu programów? oraz w jakich rejonach kraju zostały one przeprowadzone w badanym okresie?*

Uzyskana odpowiedź w I etapie pozwoliła na modyfikację formularza ankietowego, treść pytań dostosowano pod kątem respondentów, którzy zainicjowali oba programy oraz obrali konkretny tryb ich realizacji - Załącznik nr 2.

Nieco inaczej skonstruowano formularz ankietowy dla zbioru podmiotów reintegracyjnych (centrów i klubów integracji społecznej), bowiem już po I etapie badań wiadomo było, że podmioty te nie uczestniczyły w programach specjalnych – Załącznik nr 3.

Do badania opinii ośrodków pomocy społecznej zastosowano niezależny formularz ankietowy, który został umieszczony w systemie CAS (bezpośredni przekaz informacji do wszystkich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w kraju).

I ETAP
POWIATOWE URZĘDY PRACY - INICJATORZY PAI i PS

1. Inicjatorzy PAI i PS w latach 2014-2015

Responsywność
62%

W I etapie badaniem zostało objętych łącznie 442 powiatowych urzędów pracy (PUP), a wskaźnik responsywności wg województw przedstawiał się następująco:

Tabl.1 Respondenci I etapu badania wg województw

Województwo	Liczba PUP		Responsywności
	objętych badaniem – do których skierowano ankietę	które udzieliły odpowiedzi – wypełniły i zwróciły ankietę	
Dolnośląskie	43	24	55,81%
Kujawsko-Pomorskie	26	10	38,46%
Lubelskie	27	20	74,07%
Lubuskie	21	12	57,14%
Łódzkie	32	19	59,37%
Małopolskie	30	19	63,33%
Mazowieckie	44	31	70,45%
Opolskie	17	8	47,05%
Podkarpackie	22	17	77,27%
Podlaskie	16	11	68,75%
Pomorskie	20	12	60,00%
Śląskie	33	24	72,27%
Świętokrzyskie	15	10	66,66%
Warmińsko-Mazurskie	30	15	50,00%
Wielkopolskie	34	24	70,58%
Zachodniopomorskie	32	16	50,00%
Kraj	442	272	61,53%

Źródło: opracowanie własne na podstawie zsumowania zwrotu ankiet

W grupie województw, w których responsywność była wyższa niż ogólnokrajowy wskaźnik należy wymienić 9 regionów: podkarpackie (77,27%), lubelskie (74,07%), śląskie (72,27%), wielkopolskie (70,58%), mazowieckie (70,45%), podlaskie (68,75%), świętokrzyskie (66,66%), małopolskie (63,33%) oraz pomorskie (60,00%).

Wykaz imienny respondentów I etapu badania w podziale na grupę uczestników „Aktywnych”, tj. którzy odpowiedzieli na ankietę oraz na grupę „Biernych”, tj. tych którzy nie wzięli udziału w badaniu zaprezentowano poniżej (Tabl.2).

Tabl.2 Wykaz imienny respondentów I etapu badania wg województw

Województwo	Typ respondenta	Nazwa powiatowego urzędu pracy
Dolnośląskie (43)	Aktywny (24)	Bolesławiec, Dzierżoniów, Góra, Głogów, Jawor, Jelenia Góra, Kłodzko, Legnica, Lubin, Lwówek Śląski, Milicz, Oleśnica, Oława, Polkowice, Strzelin, Ślawno, Wałbrzych, Wołów, Wrocław, Zgorzelec, Ząbkowice Śl. Złotoryja, Środa Śl., Świdnica
	Bierny (19)	Kamienna Góra, Lubań, Trzebnica, Bielawa, Bierutów, Boguszów-Gorce, Bystrzyca Kłodzka, Brzeg Dolny, Chojnów, Głuszyca, Miroszów, Przemków, Strzegom, Syców, Twardogóra, Wałbrzych, Ziębice, Świebodzice, Żmigród
Kujawsko-Pomorskie (26)	Aktywny (10)	Aleksandrów Kujawski, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Inowrocław, Mogilno, Nakło n/Notecią, Sępólno Krajeńskie, Toruń Miasto, Toruń Powiat, Włocławek
	Bierny (16)	Brodnica, Bydgoszcz, Chełmno, Koronowo, Kowal, Lipno, Lubraniec, Nowe, Rypin, Radziejów, Solec Kujawski, Szubin, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin
Lubelskie (27)	Aktywny (20)	Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Janów Lubelski, Krasnystaw, Kraśnik, Lublin Miasto, Lublin Powiat, Łęczna, Łuków, Parczew, Puławy, Radzyń Podlaski, Ryki, Świdnik, Tomaszów Lubelski, Włodawa, Zamość
	Bierny (7)	Bełżyce, Kock, Lubartów, Opole Lubelskie, Poniatowa, Terespol, Wisznice
Lubuskie (21)	Aktywny (12)	Gorzów Wlkp., Międzyrzecz, Nowa Sól, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulęcín, Świebodzin, Zielona Góra, Żagań, Żary
	Bierny (9)	Drezdenko, Gubin, Kostrzyn n/Odrą, Kozuchów, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Nowogród Bobrzański, Skwierzyna, Sulechów, Szprotawa, Wschowa
Łódzkie (32)	Aktywny (19)	Bełchatów, Brzeziny, Kutno, Łask, Łódź 1, Łódź 2, Opoczno, Pabianice, Pajęczno, Piotrków Trybunalski, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Wieluń, Wieruszów, Zduńska Wola, Zgierz
	Bierny (13)	Aleksandrów Łódzki, Głowno, Koluszki, Konstantynów Łódzki, Łęczyca, Łowicz, Łódź Wschód, Ozorków, Poddębice, Przedbórz, Radomsko, Stryków, Żelów, Żychlin
Małopolskie (30)	Aktywny (19)	Grodzki Kraków, Bochnia, Chrzanów, Dąbrowa Tarnowska, Gorlice, Limanowa, Miechów, Myślenice, Nowy Sącz Powiat, Nowy Sącz Miasto, Nowy targ, Olkusz, Oświęcim, Proszowice, Sucha Beskidzka, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Zakopane
	Bierny (11)	Brzesko, Andrychów, Dobczyce, Kety, Krynica, Krzeszowice, Skawina, Słomniki, Tuchów, Żabno, Kraków Powiat
Mazowieckie (44)	Aktywny (31)	Powiat Zachodnio-Warszawski, Białobrzegi, Ciechanów, Gostynin, Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Kozienice, Legionowo, Lipsko, Mińsk Mazowiecki, Mława, Ostrów Mazowiecki, Otwock, Piaseczno, Pruszków, Przasnysz, Przysucha, Pułtusk. Płock Miasto, Płońsk, Radom, Siedlce, Sierpc, Sochaczew Sokołów Podlaski, Wołomin, Wyszaków, Zwoleń, Żuromin, Żyrardów
	Bierny (13)	Garwolin, Maków Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Ostrołęka, Szydłowiec, Węgrów, Łosice, Ilża, Nasielsk, Pionki, Raciąż, Wyszogród, Warszawa M.st, Warszawa 2.
Opolskie (17)	Aktywny (8)	Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Opole Miasto, Prudnik, Strzelce Opolskie
	Bierny	Brzeg, Kluczbork, Olesno, Grodków, Głuchołazy, Niemodlin, Otmuchów,

	(9)	Paczków, Praszka.
Podkarpackie (22)	Aktywny (17)	Brzozów, Dębica, Jasło, Kolbuszowa, Krosno, Lesko, Leżajsk, Lubaczów, Nisko, Przemyśl, Rzeszów, Sanok, Stalowa Wola, Strzyżów, Tarnobrzeg, Ustrzyki Dolne, Łańcut
	Bierny (5)	Jarosław, Mielec, Przeworsk, Ropczyce, Sędziszów Małopolski
Podlaskie (16)	Aktywny (11)	Białystok, Bielsk Podlaski, Grajewo, Hajnówka, Kolno, Sejny, Siemiatycze, Sokółka, Wysokie Mazowieckie, Zambrów, Łomża,
	Bierny (5)	Augustów, Mońki, Suwałki, Dąbrowa Białostocka, Łapy
Pomorskie (20)	Aktywny (12)	Bytów, Gdańsk, Gdynia, Kartuzi, Kościerzyna, Lębork, Nowy Dwór Gdański, Starogard Gdański, Sztum, Słupsk, Tezew, Wejherowo
	Bierny (8)	Chojnice, Człuchów, Kwidzyń, Malbork, Puck, Miastko, Prabuty, Ustka
Śląskie (33)	Aktywny (24)	Będzin, Bielsko-Biała, Bytom, Chorzów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Katowice, Kłobuck, Mikołów, Myszków, Mysłowice, Pszczyna, Ruda Śląska, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Tarnowskie Góry, Tychy, Zabrze, Zawiercie, Świętochłowice
	Bierny (9)	Cieszyn, Lubliniec, Piekary Śląskie, Racibórz, Wodzisław Śląski, Żory, Żywiec, Czechowice-Dziedzice, Koniecpol
Świętokrzyskie (15)	Aktywny (10)	Busko-Zdrój, Jędrzejów, Kazimierza Wielka, Kielce, Końskie, Opatów, Ostrowiec Świętokrzyski, Pińczów, Sandomierz, Włoszczowa
	Bierny (5)	Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Staszów, Chmielnik, Stąporków
Warmińsko-Mazurskie (30)	Aktywny (15)	Olsztyn, Bartoszyce, Elbląg, Giżycko, Gołdap, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Olsztyn, Ostróda, Pisz, Szczytno, Węgorzewo
	Bierny (15)	Górowo Iławieckie, Braniewo, Działdowo, Elk, Iława, Kętrzyn, Biskupiec, Dobrze Miasto, Kisielice, Lidzbark, Lubawa, Mikołajki, Morąg, Orneta, Pasłęk
Wielkopolskie (34)	Aktywny (24)	Gniezno, Gostyń, Grodzisk Wlkp. Jarocin, Kalisz, Kępno, Konin, Koło, Kościan, Krotoszyn, Leszno, Międzybóże, Nowy Tomyśl, Ostrów Wlkp., Ostrzeszów, Piła, Pleszew, Poznań, Szamotuły, Turek, Wągrowiec, Złotów, Śrem, Środa Wlkp.,
	Bierny (10)	Chodzież, Czarnków, Oborniki, Rawicz, Słupca, Wolsztyn, Września, Trzcianka, Wieluń, Wyrzysk.
Zachodniopomorskie (32)	Aktywny (16)	Białogard, Choszczno, Drawsko Pomorskie, Goleniów, Kamień Pomorski, Koszalin, Kołobrzeg, Myślibórz, Pyrzyce, Starogard Szczeciński, Szczecin, Szczecinek, Wałcz, Łobez, Świdwin, Świnoujście
	Bierny (16)	Gryfice, Gryfino, Police, Barlinek, Barwice, Chojna, Czaplinek, Darłowo, Dęblin, Dębno, Kalisz Pomorski, Nowogard, Polanów, Połczyn Zdrój, Resko, Wolin

Źródło: opracowanie własne

2. Program Aktywizacja i Integracja

**Ponad 78% badanych
urzędów pracy
inicjowało PAI w 2015r.**

W grupie urzędów pracy zaliczonych do „Aktywnych respondentów”, stanowiącej 272 jednostki organizacyjne, odpowiedź na pierwsze pytanie badania o inicjowanie tego programu w latach 2014 -2015, dało następujący rezultat:

1. Liczba inicjatorów PAI w latach 2014-2015 wyniosła łącznie 171 powiatowych urzędów pracy, tj. 62% grupy respondentów, którzy udzielił zwrotnej odpowiedzi na formularz ankietowy, z czego: w 2014 r. – 48 urzędów zainicjowało realizację programu, tj. 17% grupy „Aktywni respondenci”, a w 2015 r. – 163 jednostki, tj. 59% grupy „Aktywni respondenci”⁸.
2. W 2015 r. nastąpił proces intensywniejszego korzystania z PAI, o czym świadczy wzrost wskaźnika udziału urzędów pracy, które w tym roku zrealizowały te programy w stosunku do ogólnej liczby realizatorów w latach 2014-2015 – wzrost z 28% do 96%.
3. W 2015 r. zmniejszenie się liczby urzędów pracy, które nadal korzystały z PAI odnotowano na terenie następujących województw: lubelskie (92%), łódzkie (92%), mazowieckie (84%), pomorskie (88%) oraz świętokrzyskie (83%),
4. W przypadku dwóch województw inicjowanie PAI nastąpiło dopiero w 2015 r., dotyczy to urzędów pracy z lubuskiego (3 realizatorów) oraz podkarpackiego (8 realizatorów).

Szczegółowe dane o liczbie inicjatorów programu PAI przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabl.3 Inicjatorzy programu PAI w latach 2014-2015

Województwo	Aktywni respondenci	Inicjatorzy PAI:		
		Ogółem	W tym:	
			2014 r.	2015 r.
Dolnośląskie	24	19	3	19
	100%	79%	13%	100%
	x	100%	16%	100%
Kujawsko-Pomorskie	10	6	1	6
	100%	60%	10%	60%
	x	100%	16%	100%
Lubelskie	20	15	8	13
	100%	70%	35%	65%
	x	100%	50%	92%
Lubuskie	12	3	0	3
	100%	25%	0%	100%
	x	100%	0%	100%
Łódzkie	19	14	4	13
	100%	63%	21%	59%
	x	100%	33%	92%
Małopolskie	19	9	1	9
	100%	47%	5%	47%
	x	100%	11%	100%
Mazowieckie	31	19	6	16
	100%	61%	19%	52%

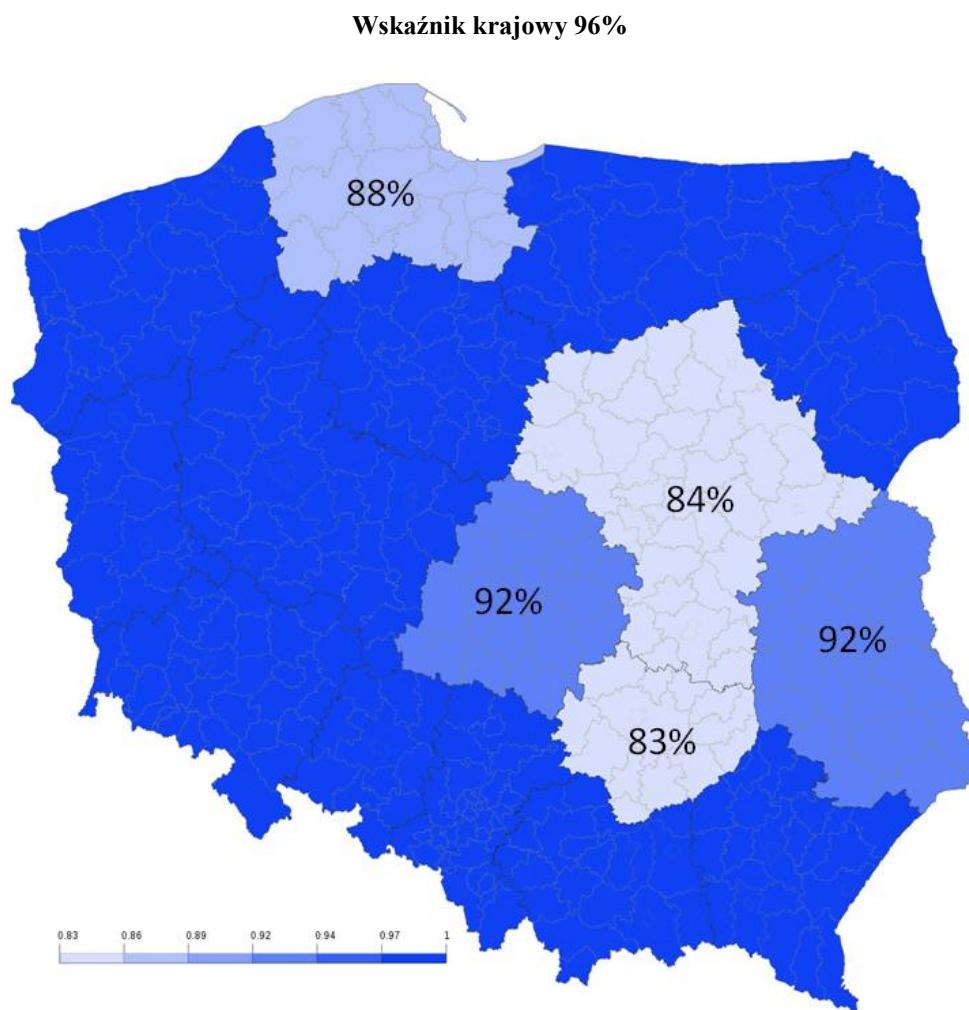
⁸ Wskaźnik udziału grupy inicjatorów PAI w zbiorze respondentów „Aktywni” w danym roku oznacza liczbę jednostek organizacyjnych (PUP) w stosunku do liczby respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na pytania ankietowe.

	x	100%	32%	84%
Opolskie	8	4	1	4
	100%	50%	12%	50%
	x	100%	25%	100%
Podkarpackie	17	8	0	8
	100%	47%	0%	47%
	x	100%	0%	100%
Podlaskie	11	7	3	7
	100%	64%	27%	64%
	x	100%	42%	100%
Pomorskie	12	8	3	7
	100%	66%	25%	58%
	x	100%	38%	88%
Śląskie	24	18	6	18
	100%	75%	25%	75%
	x	100%	33%	100%
Świętokrzyskie	10	6	3	5
	100%	60%	30%	50%
	x	100%	50%	83%
Warmińsko-Mazurskie	15	10	2	10
	100%	66%	13%	66%
	x	100%	20%	100%
Wielkopolskie	24	15	5	15
	100%	63%	21%	63%
	x	100%	33%	100%
Zachodniopomorskie	16	10	2	10
	100%	63%	12%	63%
	x	100%	20%	100%
	272	171	48	163
Kraj	100%	62%	17%	59%
	x	100%	28%	96%

Źródło: opracowanie własne

W 2015 r. stopień korzystania przez urzędy pracy danego województwa z PAI w działaniach aktywizujących osoby bezrobotne na tle ogólnokrajowego poziomu wskaźnika udziału inicjatorów PAI w całym zbiorze lat 2014-2015 (96%) był zróżnicowany. Zaprezentowano to na poniższym diagramie (Rys.1). Tylko w przypadku 5 województw odnotowano niższy poziom tego wskaźnika w stosunku do ogólnokrajowej tendencji.

Rys.1. Tendencja do korzystania z PAI w 2015 na tle sytuacji poprzedniego roku

Źródło: opracowanie własne

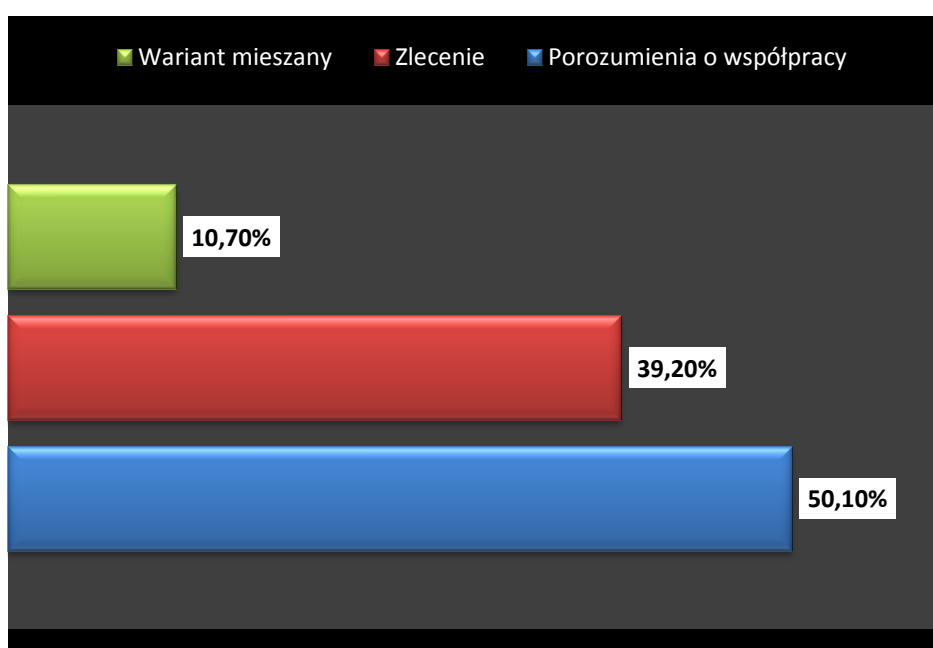
Następnym etapem analizy było zbadanie trybu organizacji PAI przez tych inicjatorów, którzy realizowali je w latach 2014-2015. Pytanie obejmowało tylko dwa podstawowe tryby realizacji programu PAI, a mianowicie: (1) na podstawie porozumienia z ośrodkiem pomocy społecznej lub podmiotem zatrudnienia socjalnego lub (2) na podstawie zlecenia zadania podmiotom, o których mowa w art.62a ust.3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁹. Uproszczenie wariantów organizacji PAI w pytaniach ankietowych zostało

⁹Wskazanie tylko dwóch trybów organizacji było świadomym uproszczeniem badania ponieważ w październiku 2015 r. nastąpiła zmiana przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy poszerzająca dotychczas obowiązującą listę partnerów dla powiatowych urzędów pracy (zmiana przepisu art. 62a ust.3). Na liście tej w stosunku do 2014 r. dopisane zostały niezależne podmioty zatrudnienia socjalnego utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego. W 2014 r. tylko kluby integracji społecznej, działające w strukturach

podyktowane chęcią niekomplikowania sytuacji dla respondentów w zakresie wskazania konkretnego wariantu, a także wynikało z faktu zawężenia zainteresowań badawczych do podmiotów zatrudnienia socjalnego.

W tym badaniu wzięło udział tylko 168 respondentów, tj. tych urzędów, które w latach 2014-2015 realizowały PAI. Najczęściej stosowanym przez urzędy pracy trybem organizacji były porozumienia o współpracy z ośrodkami pomocy społecznej (nieco ponad 50% badanych), chociaż zdarzyły się przypadki wykorzystania wariantu mieszanego, tj. zarówno porozumień jak i zleceń (ca. 11% badanych).

Rys.2. Tryb organizacji programów PAI w latach 2014-2015

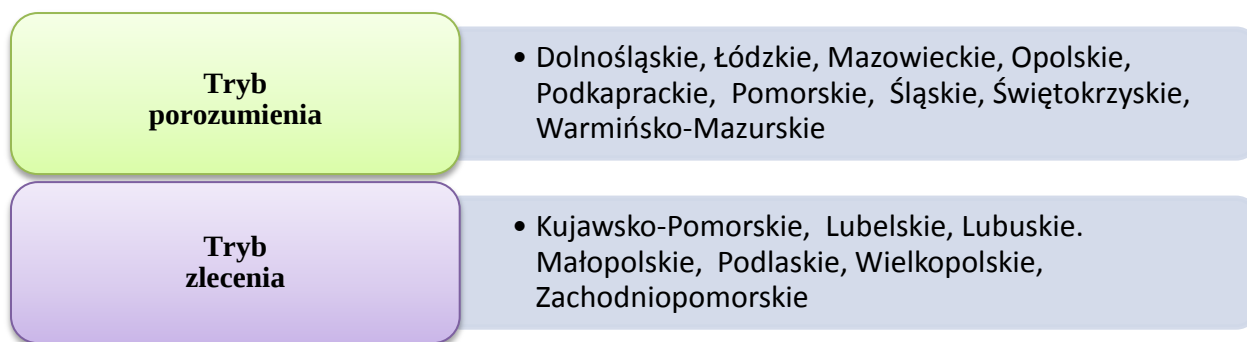

Źródło: opracowanie własne

W badanym okresie powiatowe urzędy pracy poszczególnych regionów w różnym stopniu wykorzystywały tryb organizacji PAI. W 9 regionach wystąpiła przewaga trybu porozumień o współpracy, a w 7 regionach – przewaga trybu zleceń. Natomiast wariant mieszany organizacji PAI wystąpił w przypadku 11 regionów.

ośrodków pomocy społecznej lub w strukturach organizacji pozarządowych mogły być miejscem prowadzenia zajęć bloku „integracja społeczna”.

Rys.3. Przewaga danego trybu organizacji PAI wg województw

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowe dane o sposobie organizacji PAI przez 168 badanych powiatowych urzędów pracy w latach 2014-2015 przedstawiono w Tabl. 4. Należy dodać, że w przypadku takich województw jak: lubuskie, łódzkie, podkarpackie, podlaskie oraz świętokrzyskie nie miało miejsca wykorzystanie mieszanego wariantu organizacji PAI. W tej grupie województw relacja trybu „porozumienie” do trybu „zlecenie” kształtowała się 3:2, tj. z niewielką przewagą wariantu „porozumienia” z ośrodkiem pomocy społecznej. Szczegółowe dane dla poszczególnych województw zaprezentowano poniżej (Tabl. 4).

Tabl.4Tryb organizacji programu PAI w latach 2014-2015

Objaśnienie:

P – oznacza tryb realizacji PAI na podstawie porozumienie z ośrodkiem pomocy społecznej/ lub podmiotem zatrudnienia socjalnego

Z – oznacza tryb zlecenia PAI, podmiotom o których mowa w art. 62a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Województwo	Inicjatorzy PAI:			
	Ogółem	W tym wykorzystanie:		
		P	Z	P + Z
Dolnośląskie	19	10	8	1
Kujawsko-Pomorskie	6	2	3	1
Lubelskie	15	5	9	1
Lubuskie	3	1	2	0
Łódzkie	14	11	3	0
Małopolskie	9	3	5	1
Mazowieckie	19	10	8	1
Opolskie	4	2	1	1
Podkarpackie	8	6	2	0
Podlaskie	7	3	4	0
Pomorskie	8	4	1	3
Śląskie	18	12	3	3
Świętokrzyskie	6	5	1	0
Warmińsko-Mazurskie	10	5	4	1
Wielkopolskie	15	5	7	3
Zachodniopomorskie	10	1	8	1
Kraj	168	85	66	17

Źródło: opracowanie własne

W regionach kraju, w których zarejestrowano przewagę trybu „zlecenia” realizacji PAI, prawdopodobnie powodem takiej sytuacji był fakt dobrze układającej się od wielu lat współpracy pomiędzy publicznymi służbami zatrudnienia, a organizacjami i podmiotami III sektora. Wspólne, lokalne inicjatywy programowe, a także uczestnictwo w projektach ogólnokrajowych w latach poprzedzających badania, mogły być najprawdopodobniej powodem podjęcia decyzji przez niektóre powiatowe urzędy pracy o włączaniu podmiotów reintegracyjnych w organizację PAI (przykład inicjatyw z lat poprzedzających badania - pilotaże MLW i RPW w gminach województw Wielkopolski i Lubelszczyzny¹⁰).

3. Programy Specjalne

**95 % badanych
urzędów pracy
realizowało PS w 2015r.**

Na pytanie, czy w latach 2014-2015 organizowane były programy specjalne odpowiedź została udzielona przez 272 powiatowe urzędy pracy. Uzyskano następujące wyniki:

1. Liczba realizatorów PS w badanym okresie wyniosła łącznie 103 powiatowych urzędów pracy, tj. 38% grupy „Aktywnych respondentów”, z czego: w 2014 r. – 33 urzędy, tj. 12% grupy „Aktywni respondenci”, a w 2015 r. – 95 jednostek, tj. 35% „Aktywnych respondentów”¹¹.
2. Rok 2015 charakteryzował się wyższym stopniem intensywności korzystania z PS – wskaźnik udziału powiatowych urzędów pracy w ogólnym zbiorze jednostek, które realizowały w latach 2014-2015 PS wzrósł do poziomu 92%.
3. W badanej grupie realizatorów programów PS, tylko w 3 przypadkach nie korzystano z programów PS w 2014 r., dotyczyło to urzędów pracy województwa: lubuskiego, podkarpackiego i zachodniopomorskiego. W kolejnym roku urzędy pracy tych województw zaczęły realizować PS.

Tabl.5 Inicjatorzy programów specjalnych w latach 2014-2015

Województwo	Aktywni respondenci	Inicjatorzy PS:		
		Ogółem	W tym:	
			2014 r.	2015 r.
Dolnośląskie	24	8	3	6

¹⁰Patrz opracowania projektu „Kompleksowe formy reintegracji społecznej i zawodowej w lokalnym środowisku”, współfinansowanego ze środków EFS w latach 2013-2014, www.irss.pl/kategoria/publikacje (15.04.2016)

¹¹Wskaźnik udziału grupy organizatorów PS w zbiorze respondentów „Aktywni” w danym roku oznacza liczbę jednostek organizacyjnych (PUP) w stosunku do liczby respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na pytania ankietowe.

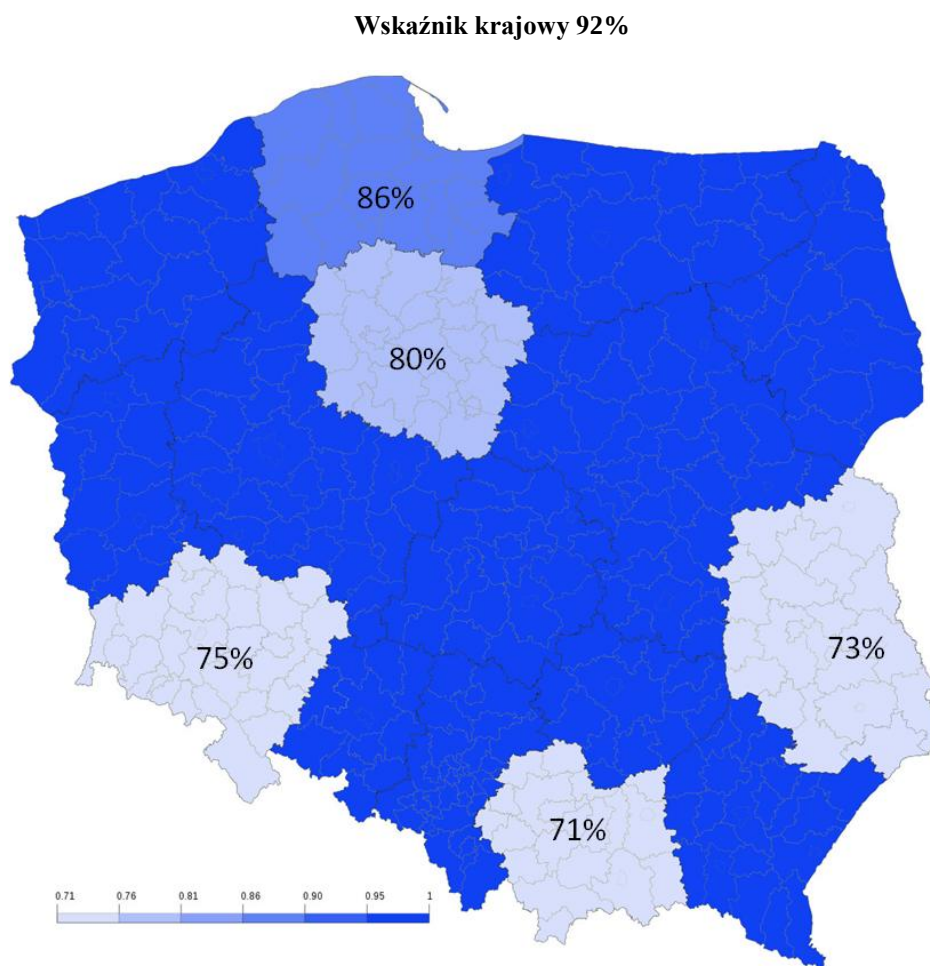
	100%	33%	12	25
	x	100%	38%	75%
Kujawsko-Pomorskie	10	5	1	4
	100%	50%	10%	40%
	x	100%	20%	80%
Lubelskie	20	11	7	8
	100%	55%	35%	40%
	x	100%	64%	73%
Lubuskie	12	1	0	1
	100%	8%	0%	8%
	x	100%	0%	100%
Łódzkie	19	5	2	5
	100%	26%	11%	26%
	x	100%	40%	100%
Małopolskie	19	7	3	5
	100%	37%	16%	26%
	x	100%	43%	71%
Mazowieckie	31	8	3	8
	100%	26%	10%	26%
	x	100%	38%	100%
Opolskie	8	2	2	2
	100%	25%	25%	25%
	x	100%	100%	100%
Podkarpackie	17	7	0	7
	100%	41%	0%	41%
	x	100%	0%	100%
Podlaskie	11	4	1	4
	100%	36%	10%	36%
	x	100%	25%	100%
Pomorskie	12	7	4	6
	100%	58%	33%	50%
	x	100%	57%	86%
Śląskie	24	11	2	11
	100%	46%	8%	46%
	x	100%	18%	100%
Świętokrzyskie	10	2	1	2
	100%	20%	10%	20%
	x	100%	50%	100%
Warmińsko-Mazurskie	15	7	1	7
	100%	47%	7%	47%
	x	100%	14%	100%
Wielkopolskie	24	15	3	15
	100%	63%	12%	63%
	x	100%	20%	100%
Zachodniopomorskie	16	3	0	3
	100%	18%	0%	18%
	x	100%	0%	100%
	272	103	33	95
Kraj	100%	38%	12%	35%
	x	100%	32%	92%

Źródło: opracowanie własne

W badanym okresie we wszystkich województwach zarejestrowano wzrost stopnia korzystania z PS, które nie należą do „prostych konstrukcji” organizacyjnych w zbiorze instrumentów rynku pracy. Nieco niższą intensywność wykorzystywania PS w 2015 r. na tle

ogólnokrajowej tendencji odnotowano w przypadku takich województw jak: pomorskie (86%), kujawsko-pomorskie (80%), dolnośląskie (75%), lubelskie (73%) oraz małopolskie (71%).

Rys. 4 Tendencja do korzystania z PS w 2015 na tle sytuacji poprzedniego roku

Źródło: opracowanie własne

W okresie poddanym analizie badawczej w zbiorze 103 jednostek powiatowych urzędów pracy nie odnotowano sytuacji zlecenia realizacji zadania w ramach zainicjowanego PS, podmiotowi określonego w art.24 ust.1 pkt.7 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, czyli centrum integracji społecznej.

PODSUMOWANIE I ETAPU BADAŃ

I. RESPONDENCI

1. Grupa „Aktywnych respondentów” – 272 PUP, tj. 62% wszystkich urzędów pracy, do których skierowano prośbę o udział w badaniu.

II. PROGRAM AKTYWIZACJA i INTEGRACJA

1. W latach 2014-2015 – realizowało 171 PUP, tj. 63% wszystkich urzędów pracy w grupie „Aktywni respondenci”, z czego: 2014 r. – 48, 2015 r. – 163.
2. W 2015 r. wzrost aktywności PUP w inicjowaniu PAI – 96% wszystkich realizatorów PAI w badanym okresie.
3. Wariant organizacji PAI:
 - 1) wg „porozumienia o współpracy” - prawie 51% inicjatorów,
 - 2) wg „zlecenia” – 39 % inicjatorów,
 - 3) wg „układu mieszanego” – 10%.

III. PROGRAM SPECJALNY

1. W latach 2014-2015 – realizowało 103 PUP, tj. 38% wszystkich urzędów pracy w grupie „Aktywni respondenci”, z czego: w 2014 r. – 33, 2015 r. – 95.
2. W latach 2014-2015 nie zlecono realizacji PS centrom integracji społecznej.

II ETAP

PARTNERZY POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY W PAI

1. Współpraca lub zlecanie zadań w ramach PAI - wyniki badania 2014-2015

W drugim etapie badań uwaga została skoncentrowana na wybranym bloku merytorycznym PAI, który jest domeną ośrodków pomocy społecznej, organizacji pozarządowych oraz podmiotów reintegracyjnych, czyli na zadaniu „integracji społecznej”. Ankietę skierowano tylko do tej grupy powiatowych urzędów pracy, które w latach 2014-2015 były inicjatorami tych programów, przy czym nie zastosowano tu podziału wg kryterium czasu realizacji przedsięwzięcia, a skoncentrowano się na kryterium trybu organizacji zadania. To pozwoliło podzielić respondentów na dwie grupy:

- 1) grupę PUP, które współpracowały z ośrodkami pomocy społecznej, powierzając im zadanie „integracji społecznej”,
- 2) grupę PUP, które zleciły zadanie „integracji społecznej” organizacjom pozarządowym, dysponującym w swych strukturach podmiotem zatrudnienia socjalnego lub bezpośrednio podmiotom zatrudnienia socjalnego, utworzonym przez samorząd terytorialny (tj. centrum integracji społecznej, lub klub integracji społecznej, jako wydzielona jednostka organizacyjna samorządu terytorialnego).

Wyniki badań zostaną przedstawione w kolejności wyżej wskazanych grup respondentów, reprezentujących powiatowe urzędy pracy.

1.1 Realizacja PAI w wariantcie „porozumienia”

Badanie grupy PUP, która zastosowała wariant „porozumienia” pozwoliło uzyskać następujące wyniki:

- 1) na 85 urzędów pracy, które deklarowały, że korzystały z wariantu „porozumienia” przy organizacji PAI odpowiedź zwrotną uzyskano z 57 jednostek organizacyjnych, tj. responsywność 67%,

- 2) w ramach trybu „porozumienia” na 57 powiatowych urzędów pracy organizację zajęć w bloku merytorycznym „integracja społeczna” przeprowadziło z udziałem ośrodków pomocy społecznej – 41 inicjatorów PAI, a z udziałem organizacji pozarządowych – 16 jednostek organizacyjnych publicznych służb zatrudnienia.

Tabl.5 Partnerzy urzędów pracy w ramach trybu „porozumienia” w programach PAI w latach 2014-2015,

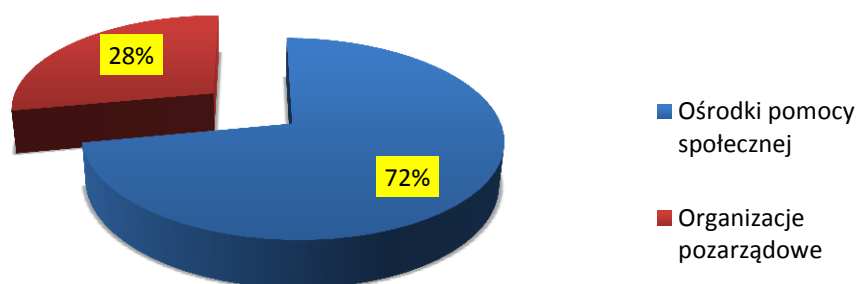
Województwo	Liczba inicjatorów PAI, która zastosowała porozumienie o współpracy (liczba PUP)	W tym:		Liczba inicjatorów PAI przy współpracy z:	
		Udzielone odpowiedzi zwrotne	Responsywność	Ośrodkiem pomocy społecznej	Organizacją pozarządową
Dolnośląskie	10	9	90%	5	4
	x	100%	x	55%	45%
Kujawsko-Pomorskie	2	1	50%	1	0
	x	100%	x	100%	x
Lubelskie	5	5	100%	2	3
	x	100%	x	40%	60%
Lubuskie	1	1	100%	1	0
	x	100%	x	100%	x
Łódzkie	11	10	90%	9	1
	x	100%	x	90%	10%
Małopolskie	3	3	100%	2	1
	x	100%	x	67%	33%
Mazowieckie	10	8	80%	6	2
	x	100%	x	75%	25%
Opolskie	2	0	0%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Podkarpackie	6	3	50%	2	1
	x	100%	x	70%	30%
Podlaskie	3	3	100%	2	1
	x	100%	x	70%	30%
Pomorskie	4	1	25%	1	0
	x	100%	x	100%	0%
Śląskie	12	0	0%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Świętokrzyskie	5	3	60%	2	1
	x	100%	x	70%	30%
Warmińsko-Mazurskie	5	4	80%	3	1
	x	100%	x	75%	25%
Wielkopolskie	5	5	100%	4	1
	x	100%	x	80%	20%
Zachodniopomorskie	1	1	100%	1	0
	x	100%	x	100%	0%
Kraj	85	57	67%	41	16
	x	100%	x	72%	28%

Źródło: opracowanie własne

Struktura inicjatorów PAI w latach 2014-2015, organizujących te przedsięwzięcia na podstawie porozumień o współpracy w zakresie bloku „integracja społeczna”

wg kryterium partnera instytucjonalnego została zaprezentowana na poniższym diagramie (Rys.5). Badania wskazały na dominację układu współpracy PUP i ośrodków pomocy społecznej przy PAI, co wynikać może z większego doświadczenia partnerów przy realizacji różnych lokalnych inicjatyw, a także większego stopnia „zaufania” do efektów pracy kadry ośrodków pomocy społecznej.

Rys. 5 Struktura partnerów PUP w organizacji bloku „integracja społeczna” w ramach porozumień PAI

Źródło: opracowanie własne

W grupie 41 inicjatorów PAI (Tabl.5) współpracę przy organizacji i przebiegu tych programów nawiązały łącznie 82 ośrodki pomocy społecznej, przyjmując na siebie zadanie przeprowadzenia zajęć „integracja społeczna”. Z badania wynika, że statystycznie 1 inicjator PAI współpracował z 2 ośrodkami pomocy społecznej, przy czym w ponad 54% powiatach przeważał wariant współpracy tylko z jednym ośrodkiem pomocy społecznej. Na podstawie informacji z PUP powstał wykaz współpracujących jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (Tabl.6).

Tabl. 6 Ośrodki pomocy społecznej realizujące zadanie „integracja społeczna” w ramach porozumień PAI wg informacji powiatowych urzędów pracy

Województwo	Powiaty (PUP)	Ośrodek pomocy społecznej - Partner PUP	
		Liczba	Nazwa jednostki organizacyjnej
Dolnośląskie	Góra	3	GOPS Niechlów, OPS Góra, GOPS Jemielno
	Lubin	2	MOPS Lubin, GOPS Lubin
	Milcz	2	GOPS Milcz, GOPS Krośnice
	Wrocław	1	MOPS Wrocław
	Ząbkowice Śl.	3	GOPS Kamienic Ząbkowicki, GOPS Ziębice, GOPS Stoszowice
Kujawsko-Pomorskie	Aleksandrów Kujawski	7	MOPS Nieszawa, MOPS Ciechocinek, MOPS Aleksandrów Kujawski, GOPS Aleksandrów Kuj., GOPS Koneck, GOPS Zakrzew, GOPS Bądków,
Lubelskie	Puławy	1	MOPS Puławy
	Tomaszów L.	2	OPS Lubycza Królewska, GOPS Tomaszów Lubelski
Lubuskie	Żary	1	OPS Tuplice
Łódzkie	Brzeziny	1	MOPS Brzeziny
	PUP Łódź 1	1	MOPS Łódź
	Opoczno	2	OPS Opoczno; MGOPS Drzewica
	Pajęczno	1	MGOPS Pajęczno

	Pabianice	1	MOPS Pabianice
	Sieradz	1	MOPS Sieradz
	Wieluń	1	MOPS Wieluń
	Wieruszów	1	MOPS Wieruszów
	Zgierz	4	MOPS Głowno, MGOPS Aleksandrów Łódzki, MOPS Zgierz, GOPS Zgierz
Małopolskie	Grodzki Kraków	1	MOPS Kraków
	Chrzanów	5	OPS Trzebinia, OPS Chrzanów, OPS Alwernia, OPS Babice, OPS Libiąż
Mazowieckie	Grodzisk Maz.	2	OPS Grodzisk Mazowiecki, OPS Milanówek
	Kozienice	1	MGOPS Kozienice
	Mława	1	MOPS Mława
	Otwock	1	OPS Otwock
	Wołomin	2	OPS Tuszcz, GOPS Klembów
	Wyszków	1	OPS Wyszków
Opolskie	x	0	x
Podkarpackie	Dębica	1	MOPS Dębica
	Stalowa Wola	4	OPS Pysznica, OPS Zaklików, OPS Bojanowo, OPS Zaleszany
Podlaskie	Bielsk Podlaski	1	OPS Bielsk Podlaski
	Sejny	4	GOPS Krasnopol, GOPS Puńsk, GOPS Sejny, MOPS Sejny
Pomorskie	Lębork	3	MOPS Lębork, OPS Cewice, GOPS Nowa Wieś Lęborska
Śląskie	x	0	x
Świętokrzyskie	Kielce	3	GOPS Nowa Słupia, GOPS Masłów, MGOPS Chmielnik
	Opatów	4	OPS Opatów, OPS Lipnik, OPS Wojciechowice, OPS Ożarów
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	3	MOPS Olsztyn, MOPS Olsztynek, MOPS Biskupiec
	Lidzbark War.	1	MOPS Lidzbark Warmiński
	Szczytno	1	OPS Szczytno
Wielkopolskie	Konin	2	MGOPS Sompolno, MOPR Konin
	Piła	1	MOPS Piła
	Poznań	3	OPS Swarzędz, OPS w Pobiedziskach, MOPS Poznań
	Złotów	1	MOPS Jastrów
Zachodniopomorskie	Stargard Szcz.	1	MOPS Stargard Szczeciński
Kraj	41	82	x

Źródło: opracowanie własne

W ramach współpracy PUP – OPS realizacja zadania „integracja społeczna” odbywała się także z wykorzystaniem potencjału podmiotów zatrudnienia socjalnego. Trzeba jednak zaznaczyć, że kwestia ta odnosi się w przeważającej części do jednego typu podmiotu reintegracyjnego, czyli klubu integracji społecznej (KIS). Jest to zrozumiałe, bowiem zgodnie z przepisami ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2003 r., Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.), gmina tworząc ten podmiot zatrudnienia socjalnego lokuje go w strukturach organizacyjnych własnych jednostek organizacyjnych, tj. w ośrodku pomocy społecznej (prawie 89% wszystkich zarejestrowanych KIS w Polsce, utworzonych przez

samorząd terytorialny działa w strukturach instytucji pomocy społecznej¹²). Badanie wskazało, że tylko w przypadku 23% współpracujących ośrodków pomocy społecznej (zbiór 82 OPS), wykorzystano jednostkę zatrudnienia socjalnego (KIS). Dotyczyło to 14 powiatów, tj. 34% zbioru urzędów pracy, które zastosowały wariant „porozumienia” z ośrodkami pomocy społecznej oraz 19 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Wykaz ośrodków pomocy społecznej, w których wystąpiły podmioty zatrudnienia socjalnego przy realizacji zadania „integracja społeczna” przedstawiono poniżej (Tabl.7).

Tabl. 7 Ośrodki pomocy społecznej z własnymi klubami integracji społecznej przy realizacji zadania „integracja społeczna” wg informacji PUP

Województwo	Powiaty (PUP)	Klub Integracji Społecznej w strukturze OPS	
		Liczba klubów	Nazwa jednostki organizacyjnej
Dolnośląskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Kujawsko-Pomorskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Lubelskie	Puławy	1	MOPS Puławy
	Tomaszów Lub.	1	GOPS Tomaszów Lubelski
Lubuskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Łódzkie	PUP Łódź 1	2	MOPS Łódź (2 kluby)
	Pabianice	1	MOPS Pabianice
	Zgierz	2	MGOPS Aleksandrów Łódzki (1) GOPS Zgierz (1)
Małopolskie	Grodzki Kraków	1	MOPS Kraków
	Chrzanów	2	OPS Trzebinia (1), OPS Libiąż (1)
Mazowieckie	Wołomin	1	OPS Tłuszcz
Opolskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Podkarpackie	Stalowa Wola	1	OPS Zaklików
Podlaskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Pomorskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Śląskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Świętokrzyskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	1	MOPS Olsztyn
	Lidzbark War.	1	MOPS Lidzbark Warmiński
	Szczytno	1	OPS Szczytno
Wielkopolskie	Konin	2	MGOPS Sompolno (1), MOPR Konin (1)
	Piła	1	MOPS Piła
	Poznań	2	OPS Swarzędz (1), MOPS Poznań (1)
Zachodniopomorskie	Nie odnotowano przypadku uczestnictwa podmiotu zatrudnienia socjalnego		
Kraj	x	19	x

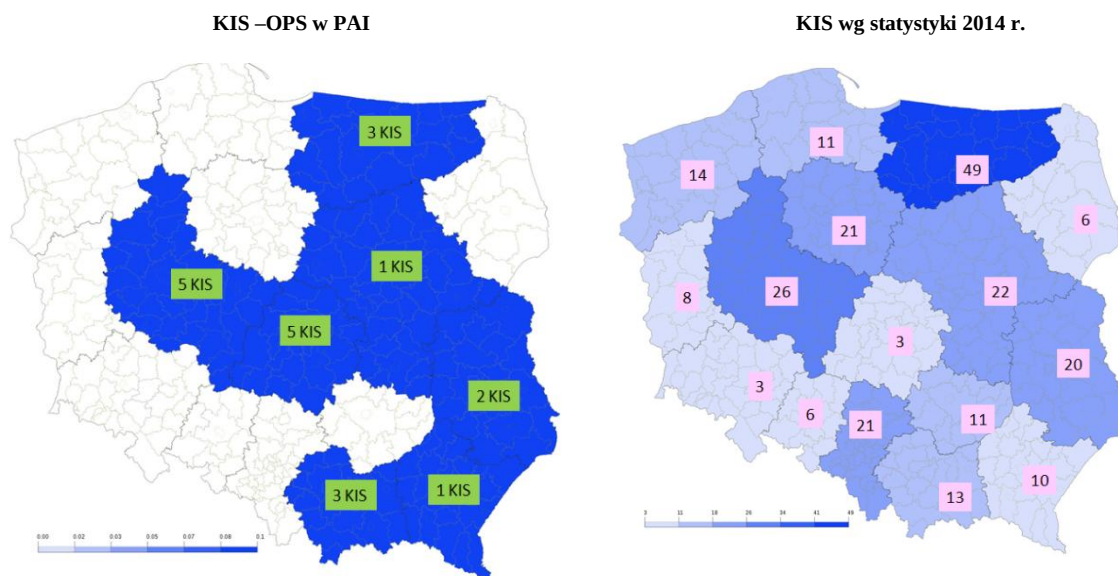
Źródło: opracowanie własne

Rozmieszczenie terytorialne klubów integracji społecznej będących w strukturach organizacyjnych ośrodków pomocy społecznej, które brały udział w PAI w badanym okresie

¹² Patrz: projekt opracowania IRSS wykonywanego na zlecenie MRPiPS w ramach monitoringu ustawy o zatrudnieniu socjalnym pt.: Informacja o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej dla Sejmu i Senatu RP w okresie 2014-2015”, IRSS Warszawa, 2015 r., s.29.

2014-2015 na tle ogólnej liczby KIS działających w 2014 r. (244 jednostki)¹³, prezentuje poniższy diagram.

Rys. 6 Kluby integracji społecznej OPS biorące udział w PAI wg informacji PUP

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika pewne podobieństwo tendencji do korzystania z potencjału jednostek zatrudnienia socjalnego jakimi są KIS-y. Regiony dysponujące największą liczbą klubów, a więc regiony widzące potrzebę wykorzystania podmiotów zatrudnienia socjalnego w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, także przy inicjowaniu programów PAI korzystają z ich potencjału, włączając je do organizacji zajęć w bloku tematycznym „integracja społeczna”. Statystyka badania pokazuje jednak, że wykorzystanie potencjału jednostek zatrudnienia socjalnego jest bardzo uzależnione od decyzji inicjatora programu PAI co do sposobu organizacji tego programu. Liczba KIS w strukturach OPS-ów, które w latach 2014 – 2015 uczestniczyły w programach PAI (19) w stosunku do ogólnej liczby tych jednostek na koniec 2014 r., w skali kraju oznacza zaangażowanie tylko 8% wszystkich klubów. Ta relacja dla poszczególnych regionów kraju przedstawiała się następująco: (a) woj. mazowieckie (22 KIS) – zaangażowanych było tylko 4 % KIS zarejestrowanych na terenie tego regionu¹⁴, (b) woj. warmińsko-mazurskie (49 KIS) – zaangażowanych było 6% KIS (c) woj. lubelskie (21) – 9%, (d) woj. podkarpackie (10) – 10%, woj. wielkopolskie (26) – 19%, oraz woj. małopolskie (13) – 23%. Jedynie

¹³ W czasie podsumowania badania dysponowano tylko statystyką z 2014 r., ponieważ nie zakończył się jeszcze okres podsumowywania sprawozdań jednostek organizacyjnych zatrudnienia socjalnego za 2015 r. w systemie sprawozdawczym CAS.

¹⁴ Rejestry klubów integracji społecznej prowadzone są przez wojewodów zgodnie z przepisami zatrudnienia socjalnego.

w województwie łódzkim sytuacja była odmienna, bowiem na koniec 2014 r. w rejestrach wojewódzkich odnotowano tylko 3 kluby integracji społecznej, a w okresie badawczym 2014-2015 wystąpiło 5 jednostek, co oznaczało, że w kolejnym roku statystycznym przybyły dwa nowe kluby (GOPS Zgierz i MOPS Łódź).

1.2 Realizacja PAI w wariancie „zlecenia”

W grupie badanych PUP, które zdecydowały się na zastosowanie wariantu „zlecenia” organizacji zajęć „integracji społecznej” uprawnionym podmiotom uzyskano wysoki wskaźnik responsywności - 82%.

W latach 2014-2015 tryb zlecenia zajęć „integracja społeczna” zaangażowaniem podmiotu zatrudnienia socjalnego w badanej grupie PUP okazał się mniej wykorzystywanym sposobem, zarówno w kontekście wariantu „zlecenia” jak i wariantu „porozumienie”.

Wśród powiatowych urzędów pracy, które odpowiadały na ankietę (54), tylko w 9 przypadkach odnotowano korzystanie z możliwości zaangażowania podmiotu zatrudnienia socjalnego (16%). Oznacza to, że w pozostałych 45 przypadkach „zleceń” (84%) wykorzystywano przede wszystkim organizacje pozarządowe, które statutowo zajmują się obszarem pomocy społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, a które nie dysponowały w swych strukturach jednostkami zatrudnienia socjalnego. W badanej grupie odnotowano tylko 1 przypadek bezpośredniego zaangażowania podmiotu zatrudnienia socjalnego utworzonego przez samorząd terytorialny (woj. pomorskie).

Tabl. 8 Partnerzy urzędów pracy w ramach trybu „zlecenia” w programu PAI w latach 2014-2015,

Województwo	Ogółem liczba inicjatorów zlecających PAI	W tym:		Rodzaj zleceniobiorcy	
		Udzielona odpowiedź zwrotna	Responsywność	W tym:	
				Organizacja pozarządowa posiadająca jednostkę zatrudnienia socjalnego	Podmiot zatrudnienia socjalnego utworzony przez samorząd terytorialny
Dolnośląskie	8	6	75%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Kujawsko-Pomorskie	3	3	100%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Lubelskie	9	8	89%	1	0
	x	100%	x	12%	0%
Lubuskie	2	2	100%	1	0
	x	100%	x	50%	0%
Łódzkie	3	3	100%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Małopolskie	5	4	80%	0	0
	x	100%	x	0%	0%

Mazowieckie	8	7	87%	2	0
	x	100%	x	29%	0%
Opolskie	1	0	0%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Podkarpackie	2	2	100%	1	0
	x	100%	x	50%	0%
Podlaskie	4	4	100%	1	0
	x	100%	x	25%	0%
Pomorskie	1	1	100%	0	1
	x	100%	x	0%	100%
Śląskie	3	0	0%	0	0
	x	0%	x	0%	0%
Świętokrzyskie	1	1	100%	1	0
	x	100%	x	100%	0%
Warmińsko-Mazurskie	4	4	100%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Wielkopolskie	7	6	85%	0	0
	x	100%	x	0%	0%
Zachodniopomorskie	8	4	50%	1	0
	x	100%	x	25%	0%
Kraj	66	54	82%	8	1
	x	100%	x	14%	2%

Źródło: opracowanie własne

Wykaz imienny partnerów PUP, którzy zaangażowali w okresie 2014-2015 własne jednostki organizacyjne zatrudnienia socjalnego w wariantcie „zlecenia” zadania integracja społeczna w PAI zaprezentowano poniżej (Tabl.9).

Tabl.9 Podmioty zatrudnienia socjalnego zaangażowane przez inicjatorów PAI w wariantcie „zlecenia” w latach 2014-2015

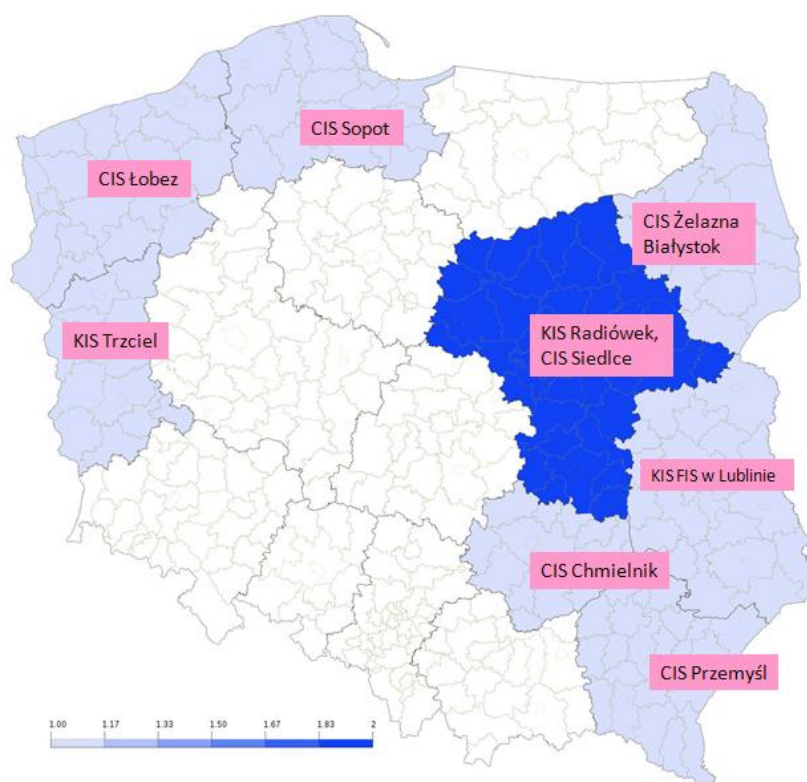
Województwo	Rodzaj podmiotu – zleceniobiorcy	Liczba	Typ podmiotu zatrudnienia socjalnego – nazwa i siedziba
Lubelskie	Org. pozarządowa	1	Fundacja Inicjatyw Społecznych w Lublinie - KIS
Lubuskie	Org. pozarządowa	1	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA w Trzcielu ¹⁵ - KIS
Mazowieckie	Org. pozarządowa	2	(1) Stow. "Krokus-Wiązowna" Radiówek – KIS Radiówek, (2) Caritas Diecezji Siedleckiej – CIS Siedlce
Podkarpackie	Org. pozarządowa	1	Caritas Archidiecezji Przemyskiej – CIS Przemyśl
Podlaskie	Org. pozarządowa	1	Stow. "Ku Dobrej Nadziei" - CIS Żelazna w Białymstoku
Pomorskie	Jedn. Sam. Teryt.	1	Prezydent Miasta Sopot - CIS Sopot
Świętokrzyskie	Org. pozarządowa	1	Fundacja Nadziei Rodzinie - CIS Chmielnik
Zachodniopomorskie	Org. pozarządowa	1	Stow. Współistnienie w Łobez – CIS Łobez
Kraj	x	9	x

Źródło: opracowanie własne

¹⁵ Zgodnie z przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie podmiot typu spółdzielnia socjalna uznawany jest za organizację pozarządową.

Analiza typu podmiotu zatrudnienia socjalnego, biorącego udział w programach PAI wg wariantu „zlecenia”, wskazuje wyraźną przewagę centrów integracji społecznej (CIS) nad klubami (KIS). W badaniu relacja ta wyniosła 70/30, przy przewadze w grupie tych centrów, które prowadzone są przez organizacje pozarządowe. W kontekście wskazanej przewagi CIS należy nadmienić, że jest to także odwzorowanie krajowej tendencji w tworzeniu tych podmiotów. Wg danych z lat 2011-2014 udział organizacji pozarządowych w inicjowaniu i prowadzeniu centrów integracji społecznej kształtował się na poziomie do 58% do 74%¹⁶.

Rys. 7 Typ podmiotu zatrudnienia socjalnego w PAI

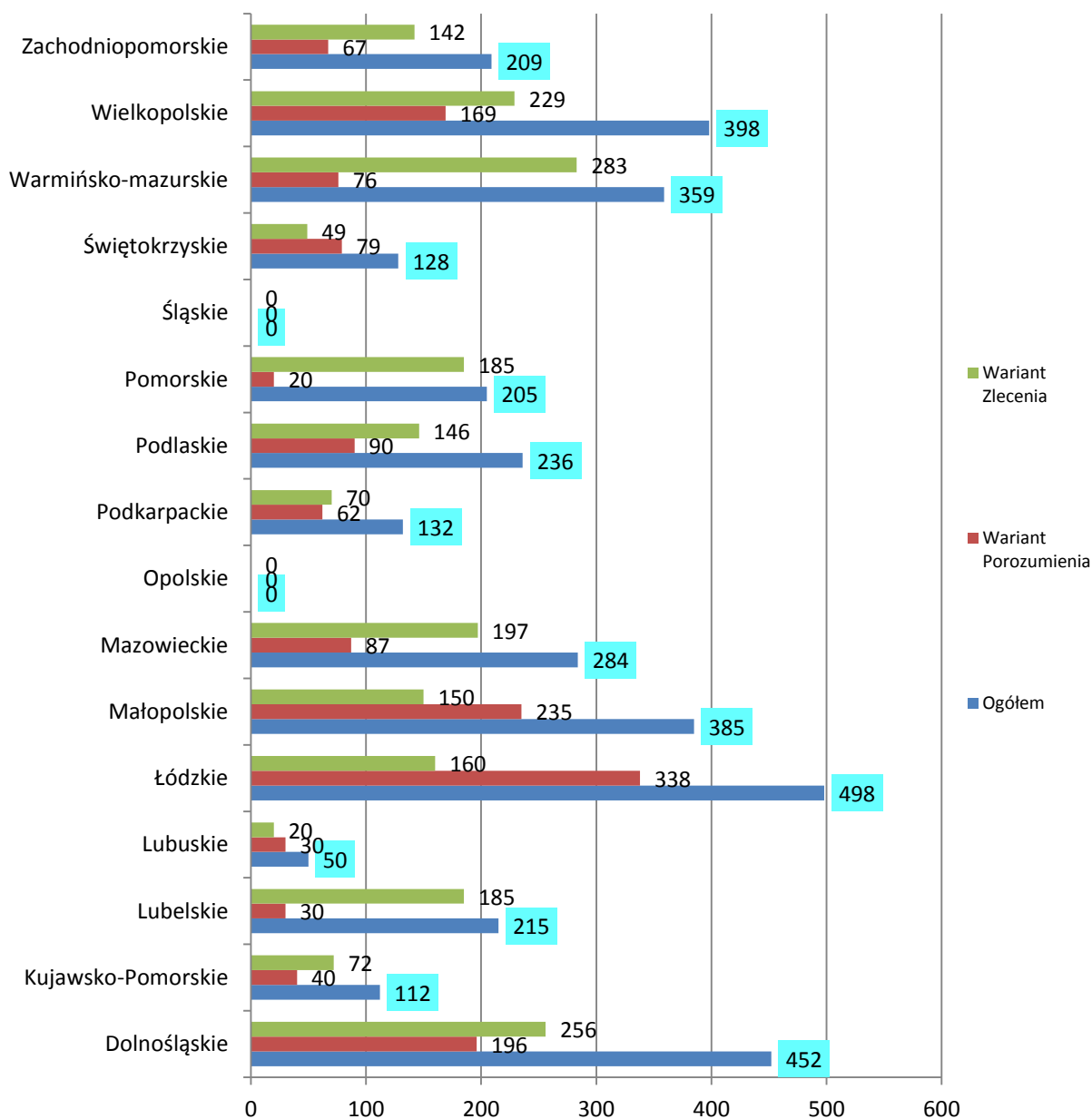
Źródło: opracowanie własne

1.3 Liczba uczestników PAI wg danych z badania PUP

W zbiorze zbadanych inicjatorów PAI w latach 2014-2015 odnotowano, że łączna liczba osób, które zostały skierowane do tych przedsięwzięć aktywizacyjnych wyniosła 3,7 tys. osób, w tym: (1) w PAI realizowanych w wariantcie „porozumienia” – 1,5 tys. osób, tj. 41% ogółu uczestników, (2) w PAI realizowanych w wariantcie „zlecenia” – 2,2 tys. osób, tj. 59%. Sytuację uczestnictwa w PAI wg województw zaprezentowano poniżej.

¹⁶ Patrz: projekt opracowania IRSS wykonywanego na zlecenie MRPiPS w ramach monitoringu ustawy o zatrudnieniu socjalnym pt.: Informacja o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej dla Sejmu i Senatu RP w okresie 2014-2015”, IRSS Warszawa, 2015 r., s.9.

Rys. 8 Uczestnicy PAI w badaniu za okres 2014-2015

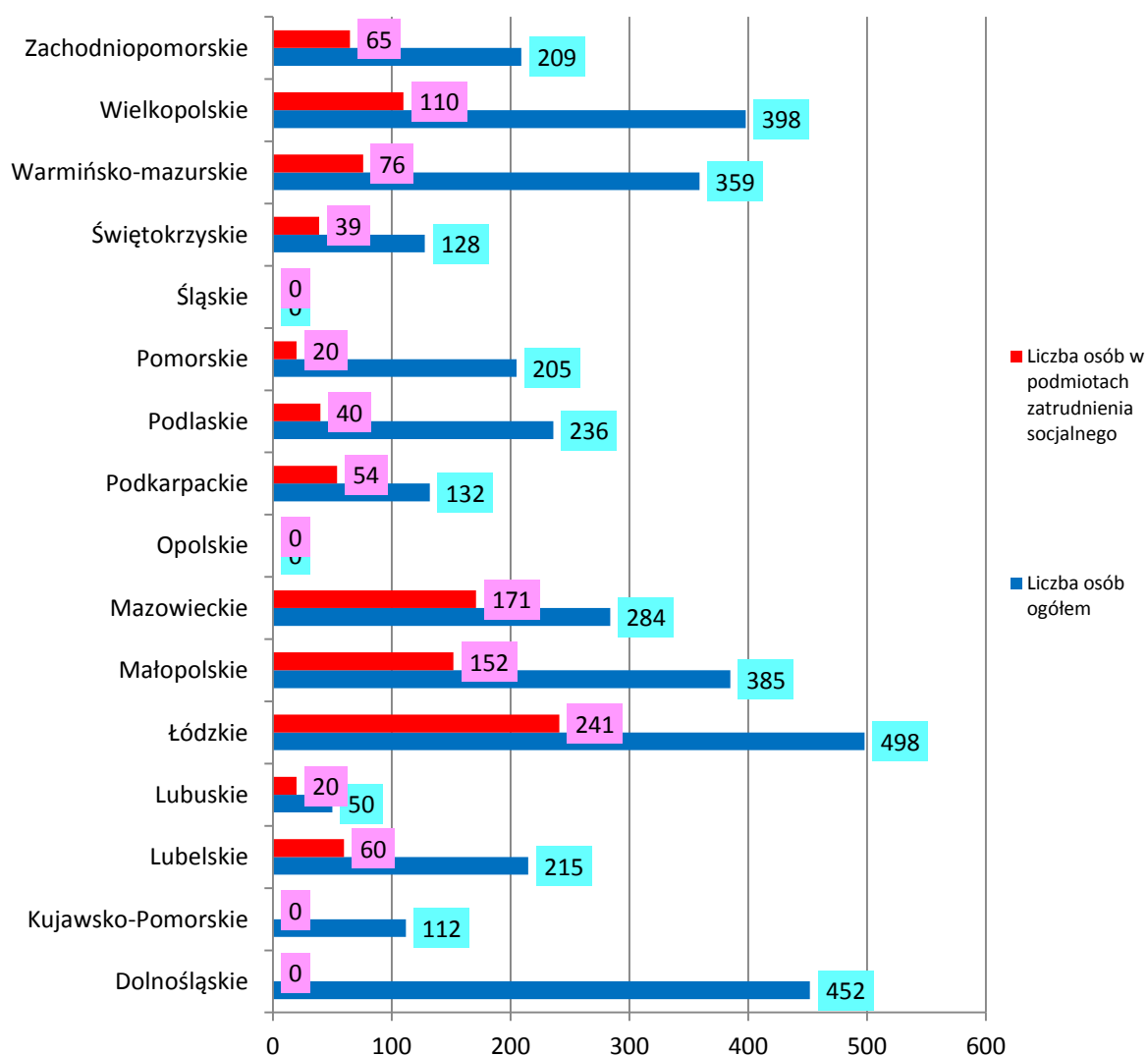
Źródło: opracowanie własne

Z punktu widzenia udziału podmiotów zatrudnienia socjalnego, jako partnerów PUP w PAI, przeanalizowano wyniki badania dotyczące uczestnictwa, uzyskując następujący wynik:

- 1) łączna liczba uczestników zajęć „integracja społeczna” w podmiotach zatrudnienia socjalnego w badanej grupie inicjatorów PAI wyniosła w okresie 2014-2015 – 1.048 osób, tj. 28,6%, wszystkich uczestników,

- 2) dominującymi regionami kraju, które korzystały z usług podmiotów zatrudnienia socjalnego przy organizacji programu PAI były: woj. mazowieckie – 60,2% uczestników programu brało udział w zajęciach podmiotów reintegracyjnych, następnie woj. łódzkie – 48,4%, woj. podkarpackie – 40,9% oraz małopolskie – 39,5%.

Rys. 9 Uczestnicy zajęć w podmiotach zatrudnienia socjalnego w ramach programów PAI w badaniu za okres 2014-2015 (Jedn. miary –osoby)

Źródło: opracowanie własne

PODSUMOWANIE II ETAPU BADAŃ

I. RESPONDENCI

Grupa „Aktywnych respondentów II etapu” – tj. powiatowych urzędów pracy będących w latach 2014-2015 inicjatorem programu PAI wyniosła 111 jednostek organizacyjnych, z tego dla wariantu: (a) „porozumienie” – 57 urzędów pracy, (b) „zlecenie” – 54 urzędy pracy.

II. Program Aktywizacja i Integracja wg wariantu „porozumienie” – badanie urzędów pracy

1. Głównym partnerem powiatowych urzędów pracy w PAI były ośrodki pomocy społecznej – 72% zbioru partnerów. Statystyka badania wskazuje na relację 1 inicjator PAI – 2 ośrodki pomocy społecznej (w skali powiatu).
2. W ramach współpracy powiatowych urzędów pracy z ośrodkami pomocy społecznej tylko w przypadku 23% jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zaangażowano do zajęć „integracja społeczna” podmioty zatrudnienia socjalnego, tj. 19 OPS-ów, które dysponują własnym klubem integracji społecznej na 82 ośrodki biorące udział w badaniu.

III. Program Aktywizacja i Integracja wg wariantu „zlecenie” – badanie urzędów pracy

1. W ramach PAI wg wariantu „zlecenie” dla zajęć „integracja społeczna” korzystano w 84% z usług organizacji pozarządowych, statutowo zajmujących się problematyką pomocy społecznej, przeciwdziałaniem bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, a w 16% z usług podmiotów zatrudnienia socjalnego, głównie utworzonych przez organizacje pozarządowe. Wystąpił tylko jeden przypadek zlecenia zadania jednostce zatrudnienia socjalnego utworzonej przez samorząd terytorialny – CIS Sopot.
2. Dominującym typem podmiotu zatrudnienia socjalnego wykonującego zadania „integracja społeczna” na zlecenie powiatowego urzędu pracy były centra integracji społecznej.

IV. Liczba uczestników PAI w badanym okresie 2014-2015

1. Łącznie PAI objętych było 3,7 tys. osób.
2. Z usług podmiotów zatrudnienia socjalnego skorzystało 1,1 tys. osób, tj. 28% wszystkich osób zarejestrowanych podczas badania.

III ETAP
PODMIOTY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO
W PROGRAMIE AKTYWIZACJA I INTEGRACJA

1. Respondenci III etapu badania – podmioty zatrudnienia socjalnego

Badanie tej grupy respondentów przeprowadzono dwutorowo, a mianowicie kierując:

- 1) indywidualnie ankiety do podmiotów, będących członkami ogólnopolskiej platformy współpracy, zwanej „Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej” – grupa respondentów nazwana dla celów niniejszego badania „Konwent CIS/KIS”,
- 2) zbiorczo ankiety poprzez system CAS do wszystkich jednostek zatrudnienia socjalnego, występujących w rejestrach statystycznych (dla CIS - obowiązek sprawozdań rocznych, a dla KIS – jednorazowy kwestionariusz statystyczny) – grupa respondentów nazwana dla celów niniejszego badania „Podmioty CAS”.

W grupie respondentów „Konwent CIS/KIS”, liczącej wg stanu na koniec 2015 r. łącznie 137 jednostek organizacyjnych, z tego: CIS – 71, KIS – 66 jednostek, aktywny udział w badaniu potwierdziły łącznie tylko 22 jednostki (16% członków Konwentu), z tego: CIS – 10 jednostek (14%), KIS – 12 jednostek (18%). Niska responsywność tej grupy tłumaczona była przyczynami natury technicznej - trudności w odbiorze poczty elektronicznej, szczególnie przez podmioty utworzone przez organizacje pozarządowe. Jednakże, już w badaniu ankietowym w systemie CAS udział członków Konwentu był znacznie wyższy, przy czym związane to było ze zbiegiem terminu przekazu rocznych sprawozdań, a więc także odbiorem wiadomości poczty elektronicznej.

W grupie respondentów „Podmioty systemu CAS” aktywny udział w badaniu wzięło łącznie 398 podmiotów, z tego: CIS – 164 jednostki, oraz KIS- 234 jednostek organizacyjnych. Liczebność grupy „Podmioty CAS” może różnić się w stosunku do statystyk monitoringu ustawy o zatrudnieniu socjalnym¹⁷, co spowodowane jest rozbieżnościami pomiędzy rejestrami wojewodów, a liczbą jednostek składających sprawozdania.

¹⁷Monitoring ustawy o zatrudnieniu socjalnym jest opracowywany przez IRSS na zlecenie MRPiPS w formie „Informacji o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej dla Sejmu i Senatu RP” i obejmuje dane z określonych okresów działalności podmiotów zatrudnienia socjalnego.

Nie wszystkie jednostki pamiętają o spełnieniu ustawowych obowiązków rejestrowych i przekazywaniu sprawozdań. Stąd też, wg danych monitoringu z 2015 r. liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego wynosi łącznie 400 podmiotów, z tego: CIS – 156 jednostek oraz KIS – 244 jednostki. Różnice ilościowe pomiędzy oboma zbiorami nie mają jednak istotnego wpływu na ostateczne rezultaty badania tej grupy respondentów.

2. Podmioty „Konwentu CIS/KIS” w PAI

**14 podmiotów
Konwentu CIS/KIS
uczestczyło
w PAI**

Aktywny udział w badaniu wzięły 22 podmioty, reprezentujące oba typy organizacyjne: CIS i KIS, a także różne regiony kraju (Tabl.10).

Tabl. 10 Podmioty Konwentu CIS/KIS w badaniu na temat PAI w latach 2014-2015

Lp.	Nazwa podmiotu	Województwo	Rodzaj podmiotu C – centrum K - klub	Instytucja tworząca – organizacja pozarządowa
1.	CIS Siedlce	Mazowieckie	C	Caritas Diecezji Siedleckiej
2.	KIS Janów L.	Lubelskie	K	JSNP „Humanus”
3.	CIS Olsztyn	Warmiń.-Mazurskie	C	Prezydent Miasta Olsztyn
4.	KIS „Raj” Kielce	Świętokrzyskie	K	Świątok. Stow. Abstynentów Kielce
5.	KIS Zabrze	Śląskie	K	MOPR Zabrze
6.	CIS Nielisz	Lubelskie	C	Wójt Gminy Nielisz
7.	CIS Dabrowa G.	Śląskie	C	Stowarzysz. Dobroczynne w Kluczach
8.	KIS Stalowa W.	Podkarpackie	K	MOPR Stalowa Wola
9.	KIS Lublin	Lubelskie	K	Fundacja Fuga Mundi Lublin
10.	CIS Chmielnik	Świętokrzyskie	C	Stowarzysz. „Nadzieja Rodzinie” Kielce
11.	KIS Zamość	Lubelskie	K	Stowarzyszenie „Nowa Szansa” Zamość
12.	KIS Puławy	Lubelskie	K	MOPS Puławy
13.	KIS Olsztynek	Warmiń.-Mazur	K	MOPS Olsztynek
14.	CIS Nowy Sącz	Małopolskie	C	Stowarzyszenie Stopil w Nowym Sączu
15.	CIS Staszów	Świętokrzyskie	C	Burmistrz Miasta i Gminy Staszów
16.	CIS Toruń Cistor	Kujaw.-Pomorskie	C	Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne
17.	KIS Pabianice	Łódzkie	K	MOPS Pabianice
18.	KIS Bytom	Śląskie	K	MOPS Bytom
19.	CIS Chełm	Lubelskie	C	Prezydent Miasta Chełm
20.	CIS Przemyśl	Podkarpackie	C	Caritas Archidiecezji Przemyskiej
21.	KIS Aleksandrów Ł.	Łódzkie	K	MOPS Aleksandrów Łódzki
22.	KIS Trzebinia	Małopolskie	K	MOPS Trzebinia
Razem = 22 jednostki, z tego: CIS – 10, KIS - 12				

Źródło: opracowanie własne

W tej części raportu zostaną zaprezentowane wyniki dotyczące kwestii udziału podmiotów grupy „Konwent CIS/KIS” w PAI w latach 2014-2015, sposobu realizacji powierzonego

zadania „integracja społeczna” oraz liczby ich uczestników. W oddzielnej części raportu zostaną zaprezentowane opinie i stanowiska na temat przydatności PAI w aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W latach 2014–2015 w grupie „Konwent CIS/KIS” zarejestrowano, podobnie jak w I etapie badań, tendencję do sukcesywnego wzrostu udziału podmiotów zatrudnienia socjalnego, jako partnerów PUP (inicjator PAI). W pierwszym roku, tj. w 2014 r. w grupie „Konwent CIS/KIS” tylko 4 jednostki były partnerami PUP w programach PAI. Jednak, już w 2015 r. odnotowano ich wzrost do 14 podmiotów (Tabl.11). W badanym okresie tylko 8 jednostek (36% badanego zbioru) nie brało w ogóle udziału w programach PAI.

Tabl. 11 Udział podmiotów Konwentu CIS/KIS w PAI w latach 2014-2015

Lp.	Nazwa podmiotu	Województwo	Rodzaj podmiotu C – centrum K - klub	Udział w programie PAI	
				2014	2015
1.	CIS Siedlce	Mazowieckie	C	x	x
2.	KIS Janów Ł.	Lubelskie	K		x
3.	CIS Olsztyn	Warmiń.-Mazurskie	C		x
4.	KIS „Raj” Kielce	Świętokrzyskie	K	x	x
5.	KIS Zabrze	Śląskie	K	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
6.	CIS Nielisz	Lubelskie	C	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
7.	CIS Dąbrowa G.	Śląskie	C		x
8.	KIS Stalowa W.	Podkarpackie	K		x
9.	KIS Lublin	Lubelskie	K	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
10.	CIS Chmielnik	Świętokrzyskie	C	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
11.	KIS Zamość	Lubelskie	K	x	x
12.	KIS Puławy	Lubelskie	K		x
13.	KIS Olsztynek	Warmiń.-Mazur	K		x
14.	CIS Nowy Sącz	Małopolskie	C		x
15.	CIS Staszów	Świętokrzyskie	C	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
16.	CIS Toruń Cistor	Kujaw.-Pomor.	C		x
17.	KIS Pabianice	Łódzkie	K		x
18.	KIS Bytom	Śląskie	K	x	x
19.	CIS Chełm	Lubelskie	C	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
20.	CIS Przemyśl	Podkarpackie	C	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
21.	KIS Aleksandrów Ł.	Łódzkie	K		x
22.	KIS Trzebinia	Małopolskie	K	Podmiot nie uczestniczył w PAI	
Razem = 22 jednostki, z tego: CIS – 10, KIS – 12				4	14

Źródło: opracowanie własne

Włączanie podmiotów grupy „Konwent CIS/KIS” w realizację programów PAI odbywało się z wykorzystaniem obu trybów powierzania zadania „integracja społeczna” – wariant „porozumienia” oraz wariant „zlecenia”. Rozkład statystyczny obu stosowanych wariantów w badanej grupie respondentów przedstawiono na poniższym diagramie (Rys.10). Wynik

otrzymany w tej grupie respondentów potwierdza wcześniejsze rezultaty uzyskane na próbie „powiatowych urzędów pracy” (I etap).

Rys. 10 Tryb organizacji współpracy pomiędzy podmiotami grupy „Konwent CIS/KIS” a inicjatorami PAI w okresie 2014-2015

Źródło: opracowanie własne

Grupa „Konwent CIS/KIS” uczestnicząca w lokalnych PAI w latach 2014-2015, objęła swoimi usługami łącznie 1.1 tys. osób, co potwierdza dane uzyskane z I etapu badania, a więc poprawność informacji uzyskanych z powiatowych urzędów pracy.

Trudności w realizacji zadania "integracja społeczna" w PAI

Respondentów grupy „Konwent CIS/KIS”, poproszono o wskazanie 3 najważniejszych ich zdaniem trudności w wykonywaniu zadania „integracja społeczna”. Odpowiedziało łącznie 22 respondentów, z tego:

- 1) 14 badanych podmiotów nie wskazało trudności, w tym: 1 przypadek odnosił się do partnera inicjatora PAI, a mianowicie CIS Siedlce, który ich nie napotkał w trakcie wykonywania zadania. Opinia ta odnosiła się zarówno do współpracy z PUP Siedlce jak i MOPS Siedlce oraz do grupy osób skierowanych do programu PAI.
- 2) 8 badanych podmiotów przedstawiło swoje stanowisko wskazując na konkretne trudności i napotkane bariery realizacyjne.

Opinie na temat trudności realizacyjnych zadania „integracja społeczna” zgrupowano w poniższym zestawieniu:

Tabl. 12 *Opinie podmiotów Konwentu CIS/KIS o organizacji PAI*

Lp.	Nazwa podmiotu	Uwagi i opinie o trudnościach realizacyjnych zadania „integracja społeczna”
1.	CIS Siedlce	Nie wystąpiły żadne trudności
2.	KIS Janów L.	Trudności w sfinansowaniu organizacji zajęć dla uczestników – organizacja pozarządowa nie posiada środków aby zapewnić uczestnikom zajęć np. wyżywienia, tak jak ma to miejsce w trakcie innych projektów. Uczestnik przebywa w klubie ok. 7 godzin dziennie. Bardzo krótki czas (1 m-c) na dokonanie zmiany postaw uczestników. Istotna różnica w stosunku do programów zatrudnienia socjalnego realizowanych w KIS. Kwotowe stawki środków finansowych na wynagrodzenie ograniczają dobór odpowiedniej kadry, która zapewniłaby atrakcyjność merytoryczną zajęć „integracja społeczna”.
3.	CIS Olsztyn	Brak finansowania z MUP kosztów organizacji zajęć integracyjnych, poza wynagrodzeniem kadry prowadzącej te zajęcia. Kierowanie osób bezrobotnych bez większej motywacji - zła rekrutacja – co nie pozwala na dokonanie w tak krótkim czasie zmian w postawach tych osób.
4.	KIS „Raj” Kielce	Niewystarczające środki na organizację zajęć w klubie w bloku „integracja społeczna”, co ujemnie wpływa na dobór specjalistów do prowadzenia takich zajęć. Niewystarczający nadzór ze strony PUP w trakcie uczestnictwa w zajęciach „integracja społeczna” powodujący dużą rotację i absencję.
5.	KIS Stalowa W.	Brak kadr oraz finansów w małych gminach na realizację działań integracji społecznej. Nieadekwatny podział obowiązków pomiędzy partnerami, tj. OPS realizuje PAI (zadanie integracji społecznej oraz współdziała przy pracach społecznie użytecznych), a PUP koncentruje się na pracach monitorujących i kontrolnych. Dla małych ośrodków (OPS) jest to zbyt duże obciążenie, nawet przy opracowywaniu tylko dokumentacji.
6.	KIS Olsztynek	Środki finansowe przewidywane są w zasadzie tylko na prace społecznie użyteczne, natomiast niska wysokość wynagrodzeń dla specjalistów, prowadzących zajęcia „integracji społecznej” utrudnia rekrutację i zorganizowanie właściwych merytorycznie zajęć dla uczestników. Zbyt niewłaściwe angażowanie się poszczególnych instytucji w proces przebiegu PAI – tj. urząd pracy oczekuje szybkich efektów w postaci przygotowania uczestnika do skorzystania z ofert pracy, natomiast osoby w programie PAI wymagają często większego czasu „oddziaływania integracyjnego”. PUP traktuje programy PAI tylko jako zadanie gminy, czyli ewentualnie ośrodka pomocy społecznej, podmiotu reintegracyjnego, a to jest wpisane w proces zatrudnienia socjalnego, który trwa często powyżej 6 miesięcy w KIS czy CIS.
7.	CIS Toruń Cistor	Brak nadzoru i motywowania uczestników przez instytucje współpracujące, tj. urząd pracy i ośrodek pomocy społecznej. kwestia ta pozostawiona zostaje partnerowi, czyli podmiotowi zatrudnienia socjalnego, który nie może stosować instrumentów oddziaływania przewidzianych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym (np. premia motywacyjna, regulamin uczestnictwa – kary etc.). Dla wielu osób skierowanych do PAI i uczestniczących w zajęciach integracyjnych kłopotem jest brak opieki nad dziećmi w czasie zajęć. Ta

		kwestia powinna być uregulowana systemowo pomiędzy PUP a OPS. Nieadekwatne warunki szkoleń - nieadekwatna stawka wynagrodzeniowa (trudności w rekrutacji wykładowców i trenerów) oraz brak chętnych specjalistów do prowadzenia zajęć z uczestnikami PAI.
8.	KIS Pabianice	Trudności w rekrutacji specjalistów do zajęć z uczestnikami zajęć „integracja społeczna”. Kłopot z kierowaniem osób z III profilu do modułu programowego „Aktywizacja PSU”, ponieważ osoby te nie chcą wykonywać prostych prac, np. porządkowych. Brak możliwości finansowych na zagwarantowanie potrzeb uczestników podczas zajęć „integracja społeczna”, które trwają praktycznie cały dzień (7 godz.).
9.	KIS Bytom	Długi okres oczekiwania na informację z PUP o ukończeniu przez uczestnika PAI (raczej problem wewnętrzny).

Źródło: opracowanie własne na podstawie odpowiedzi ankietowych

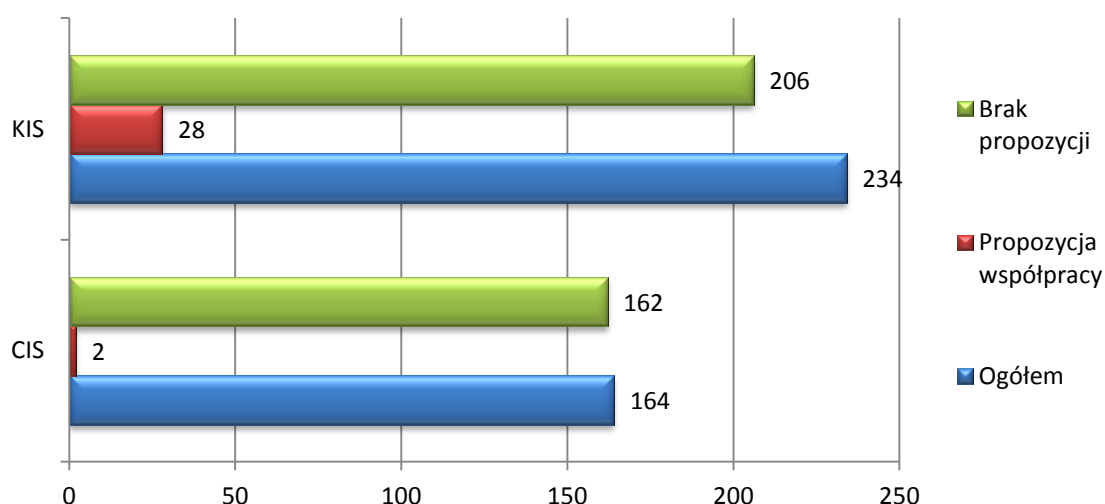
W prezentowanych opiniach, przeważający udział mają kwestie dotyczące wysokości środków finansowych, jakimi dysponują organizatorzy zadania „integracja społeczna” oraz nieadekwatnym wyszacowaniem stawki wynagrodzeniowej dla specjalistów prowadzących zajęcia. Stąd też, uczestnicy programów PAI nie wyrażają się pochlebnie o wartości merytorycznej takich zajęć. Jednak warto podać bardzo pozytywny przykład partnera inicjatora PAI, jakim jest CIS Siedlecki, od wielu lat współpracujący z miejscowym oddziałem Mostostal SA Warszawa. Dzięki tej współpracy podczas zajęć integracyjnych prowadzone są dodatkowe kursy informacyjno-szkoleniowe o charakterze przyuczającym do niektórych specjalności zawodowych (np. spawalnictwo). Takich przykładów w badaniu było bardzo mało, stąd też w opiniach przeważa negatywna ocena. W dalszej części raportu zaprezentowane zostaną argumenty „za” i „przeciw” PAI, przedstawione przez respondentów czterech etapów badań.

3. Podmioty zatrudnienia socjalnego z grupy „Podmioty systemu CAS” w PAI

Korzystając z systemu CAS, w 2016 r. skierowano ankietę do wszystkich podmiotów zatrudnienia socjalnego, zarejestrowanych w tym systemie sprawozdawczym, przy czym cały zbiór podzielono wg typu organizacji – CIS i KIS. Badaniem ankietowym zostało objętych łącznie 398 podmiotów, z tego: CIS – 164 jednostki, oraz KIS- 234. Układ pytań ankietowych był identyczny dla obu grup.

Badanie rozpoczęto od pytania czy w latach 2014-2015 podmioty zatrudnienia socjalnego otrzymały propozycję współpracy przy realizacji Programu Aktywność i Integracja, inicjowanego przez powiatowy urząd pracy, właściwy dla siedziby danego podmiotu? Wynik przedstawiono na poniższym diagramie (Rys.11).

Rys. 11 Propozycja współpracy przy organizacji PAI w okresie 2014-2015 (liczba podmiotów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie odpowiedzi ankietowych

Generalnie można stwierdzić, że sytuacja w badanym okresie okazała się niekorzystna z punktu widzenia wykorzystania potencjału usługowego podmiotów zatrudnienia socjalnego. Tylko 30 jednostek otrzymało propozycję współpracy przy lokalnym PAI, co stanowiło zaledwie 7,5% całego zbioru organizacji zatrudnienia socjalnego, przy czym przewaga należała do klubów integracji społecznej. Jest to o tyle zrozumiałe, gdyż te podmioty najczęściej zlokalizowane są w małych gminach oraz w strukturach organizacyjnych ośrodków pomocy społecznej. W przypadku CIS-ów z taką propozycją zwrócono się tylko do 2 jednostek, a były nimi: CIS Gozdnicza (powiat żagański, woj. lubuskie) oraz CIS Jędrzychów (powiat nyski, woj. opolskie). W układzie wojewódzkim liczba propozycji współpracy skierowanych ze strony powiatowych urzędów pracy w latach 2014-2015 przedstawiona została poniżej (Tabl. 13).

Tabl. 13 Propozycje współpracy przy organizacji PAI dla podmiotów zatrudnienia socjalnego wg województw

Województwo	KIS			CIS		
	Liczba jednostek w CAS	Propozycja współpracy		Liczba jednostek w CAS	Propozycja współpracy	
		TAK	NIE		TAK	NIE
Dolnośląskie	3	0	3	6	0	6
Kujawsko-Pomorskie	8	1	7	5	0	5
Lubelskie	21	2	19	14	0	14
Lubuskie	8	2	6	12	1	11
Łódzkie	9	4	5	3	0	3
Małopolskie	15	3	12	9	0	9
Mazowieckie	15	0	15	10	0	10
Opolskie	6	1	5	5	1	4
Podkarpackie	9	0	9	10	0	10
Podlaskie	6	0	6	10	0	10
Pomorskie	10	1	9	15	0	15

Śląskie	28	5	23	16	0	16
Świętokrzyskie	12	2	10	6	0	6
Warmińsko-Mazurskie	43	0	43	8	0	8
Wielkopolskie	24	4	20	25	0	25
Zachodniopomorskie	17	3	14	10	0	10
Kraj	234	28	206	164	2	162
	100%	12,0%	88,0%	100%	1,2%	98,8%

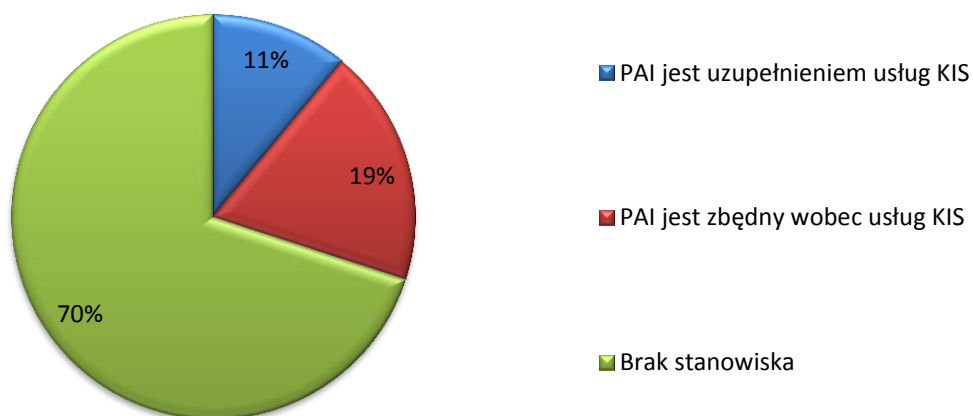
Źródło: opracowanie własne

Kolejnym zagadnieniem badania ankietowego było pytanie: czy program PAI jest uzupełnieniem usług reintegracji społecznej i zawodowej podmiotów zatrudnienia socjalnego, czy też zbędną inicjatywą z punktu widzenia efektywności tych usług? Pytanie to zostało skierowane do organizacji KIS oraz CIS, a uzyskany wynik przedstawia się następująco:

1. Opinia organizacji KIS o celowości PAI

Wśród 234 jednostek KIS biorących udział w badaniu znaczna ich część (70%) nie wyraziła swojej opinii na temat przydatności PAI, co potwierdza wcześniejsze ustalenia odnośnie otrzymanej propozycji współpracy jak i niewielką liczbę biorących udział w realizacji zadania „integracja społeczna”. Pozostała grupa klubów integracji społecznej, która zetknęła się w swojej działalności z PAI (albo brała w nich udział, albo posiadała wiedzę na ich temat) w większości (19%) opowiedziała się za małą przydatnością tego instrumentu aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rys. 12 *Opinia KIS na temat przydatności PAI w okresie 2014-2015*

Źródło: opracowanie własne

Powyższą opinię KIS-ów na temat przydatności PAI należy jednak skorygować o wyniki poprzedniego pytania, bowiem może zachodzić zależność pomiędzy „brakiem złożenia

propozycji współpracy”, a negatywną opinią o przydatności lub całkowitym brakiem stanowiska w tej sprawie. Poniżej zestawiono liczbę propozycji skierowanych przez PUP do klubów integracji społecznej z ich pozytywną opinią o uzupełniającej funkcji PAI w stosunku do usług reintegracyjnych KIS-ów.

Tabl. 14 Organizacje KIS na temat celowości PAI

Województwo	KIS			Zmiana opinii w jednostkach organizacyjnych KIS
	Liczba jednostek w CAS	Propozycja współpracy przy PAI	Opinia pozytywna o PAI	
Dolnośląskie	3	0	0	-
Kujawsko-Pomorskie	8	1	1	-
Lubelskie	21	2	2	-
Lubuskie	8	2	2	-
Łódzkie	9	4	2	- 2 jedn.
Małopolskie	15	3	4	+ 1 jedn.
Mazowieckie	15	0	0	-
Opolskie	6	1	1	-
Podkarpackie	9	0	0	-
Podlaskie	6	0	0	-
Pomorskie	10	1	2	+ 1 jedn.
Śląskie	28	5	5	-
Świętokrzyskie	12	2	2	-
Warmińsko-Maz.	43	0	0	-
Wielkopolskie	24	4	3	- 1 jedn.
Zachodniopomorskie	17	3	1	- 2 jedn.
Kraj	234	28	25	- 3 jedn.

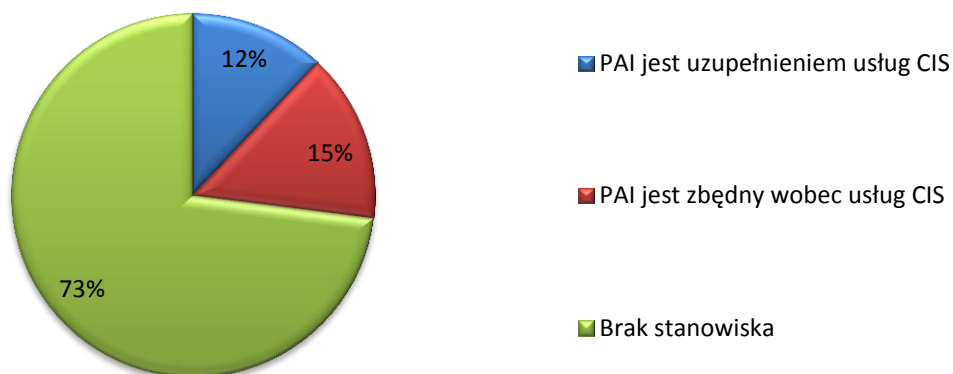
Źródło: opracowanie własne

Skonfrontowanie stanowisk na temat przydatności programów PAI z wcześniej zidentyfikowaną liczbą złożonych przez PUP propozycji nawiązania współpracy wskazuje, że tendencja do negatywnej opinii w środowisku KIS wzrosła - 5 przypadków zmiany stanowiska na „negatywne”, przy tylko 2 zmianach stanowiska na opinię „pozytywną”.

2. Opinia organizacji CIS o celowości PAI

W przypadku organizacji CIS podobnie jak przy klubach zdecydowana większość ankietowanych (164 jednostki) nie wyraziła swojej opinii na temat PAI (73%). Nieco większa liczba CIS-ów opowiedziała się za przydatnością PAI, co wynika przede wszystkim z praktyki współpracy z urzędami pracy przy innych projektach, a także praktyki współpracy w ramach świadczonych przez centra usług reintegracyjnych (np. kwestia refundacji świadczeń integracyjnych).

Rys. 13Opinia CIS na temat przydatności PAI w okresie 2014-2015

Źródło: opracowanie własne

W przypadku CIS-ów konfrontacja opinii o przydatności PAI z informacjami o propozycji współpracy, którą otrzymały ze strony PUP wyraża się bardziej pozytywnym stosunkiem do tego instrumentu rynku pracy. Wobec tylko 2 przypadków zarejestrowanych propozycji współpracy, odpowiedź pozytywną o uzupełniającą rolę PAI wobec usług reintegracyjnych wyraziło 19 jednostek.

Tabl. 15 Organizacje CIS na temat celowości PAI

Województwo	CIS			
	Liczba jednostek w CAS	Propozycja współpracy przy programach PAI	Opinia pozytywna o programach PAI	Zmiana opinii w jednostkach organizacyjnych CIS
Dolnośląskie	6	0	1	+ 1 jedn.
Kujawsko-Pomorskie	5	0	0	-
Lubelskie	14	0	2	+ 2 jedn.
Lubuskie	12	1	1	-
Łódzkie	3	0	1	+1 jedn.
Małopolskie	9	0	1	+ 1 jedn.
Mazowieckie	10	0	1	+ 1 jedn.
Opolskie	5	1	1	-
Podkarpackie	10	0	1	+ 1 jedn.
Podlaskie	10	0	0	-
Pomorskie	15	0	2	+ 2 jedn.
Śląskie	16	0	2	+ 2 jedn.
Świętokrzyskie	6	0	2	+ 2 jedn.
Warmińsko-Mazurskie	8	0	1	+ 1 jedn.
Wielkopolskie	25	0	3	+ 3 jedn.
Zachodniopomorskie	10	0	0	-
Kraj	164	2	19	+ 17 jedn.

Źródło: opracowanie własne

W grupie 164 jednostek organizacyjnych CIS nie odnotowano żadnej negatywnej opinii na temat przydatności PAI i ich uzupełniającej funkcji wobec usług reintegracyjnych centrów. Prawdopodobnie jest to skutkiem innego nastawienia CIS-ów do wszelkiego rodzaju inicjatyw w obszarze aktywizacji (w tym także do PAI), bowiem większość tych podmiotów zatrudnienia socjalnego poszukując źródeł finansowych dla własnej działalności gotowa byłaby podjąć się zadań nie tylko w bloku „integracja społeczna”.

PODSUMOWANIE III ETAPU BADAŃ

1. RESPONDENCI

Responsywność grupy „III etapu” można uznać za wysoką, ponieważ praktycznie cały krajowy zbiór podmiotów zatrudnienia socjalnego wziął udział w badaniu, tj. łącznie 398 podmiotów, z tego: CIS – 164 oraz KIS- 234. Tak wysoki udział w badaniu możliwy był do osiągnięcia poprzez wykorzystanie systemu CAS.

2. UDZIAŁ W PAI

- 1) Większość podmiotów zatrudnienia socjalnego, która brała udział w realizacji zadania „integracja społeczna”, wykonywała go w ramach trybu „porozumienia” PUP-OPS lub PUP-OPS-NGO, co potwierdzają wyniki badania środowiska „podmioty Konwentu CIS/KIS”.
- 2) Propozycję współpracy przy organizacji zadania „integracja społeczna” odnotowało tylko 12% KIS oraz 1,2% CIS, co oznacza, że pozostałe funkcjonujące podmioty zatrudnienia w latach 2014-2015 nie uzyskały takiej propozycji.
- 3) Na tle wyników badania dotyczących propozycji współpracy kierowanych do podmiotów zatrudnienia socjalnego niekorzystnie ukształtowały się rezultaty badania opinii tych podmiotów na temat przydatności PAI – większość wyraziła opinie „brak stanowiska”.

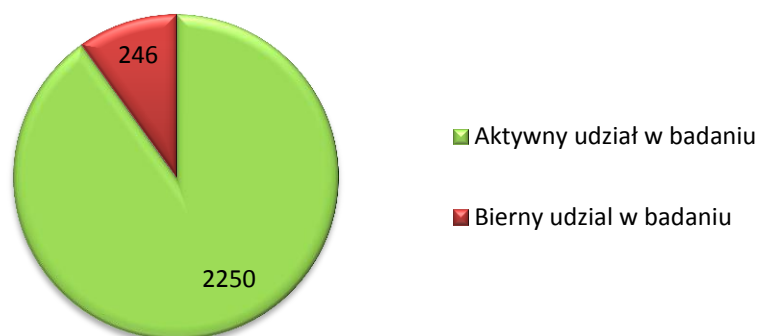
IV ETAP

OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ W PROGRAMIE AKTYWIZACJA I INTEGRACJA

1. Respondenci IV etapu badania – ośrodki pomocy społecznej

W ramach przeprowadzonych badań dotyczących PAI poza środowiskiem powiatowych urzędów pracy oraz podmiotów zatrudnienia socjalnego, identyczny zestaw pytań ankietowych został skierowany do wszystkich ośrodków pomocy społecznej (dalej: OPS). W tym celu wykorzystano możliwości komunikacji elektronicznej za pomocą systemu CAS, obejmując badaniem 2.496 jednostek organizacyjnych, z tego: aktywny udział w badaniu dotyczył 2.250 ośrodków pomocy społecznej.

Rys. 14 Zbiór respondentów – ośrodków pomocy społecznej objętych badaniem

Źródło: opracowanie własne na podstawie zwrotu ankiet badawczych w systemie CAS

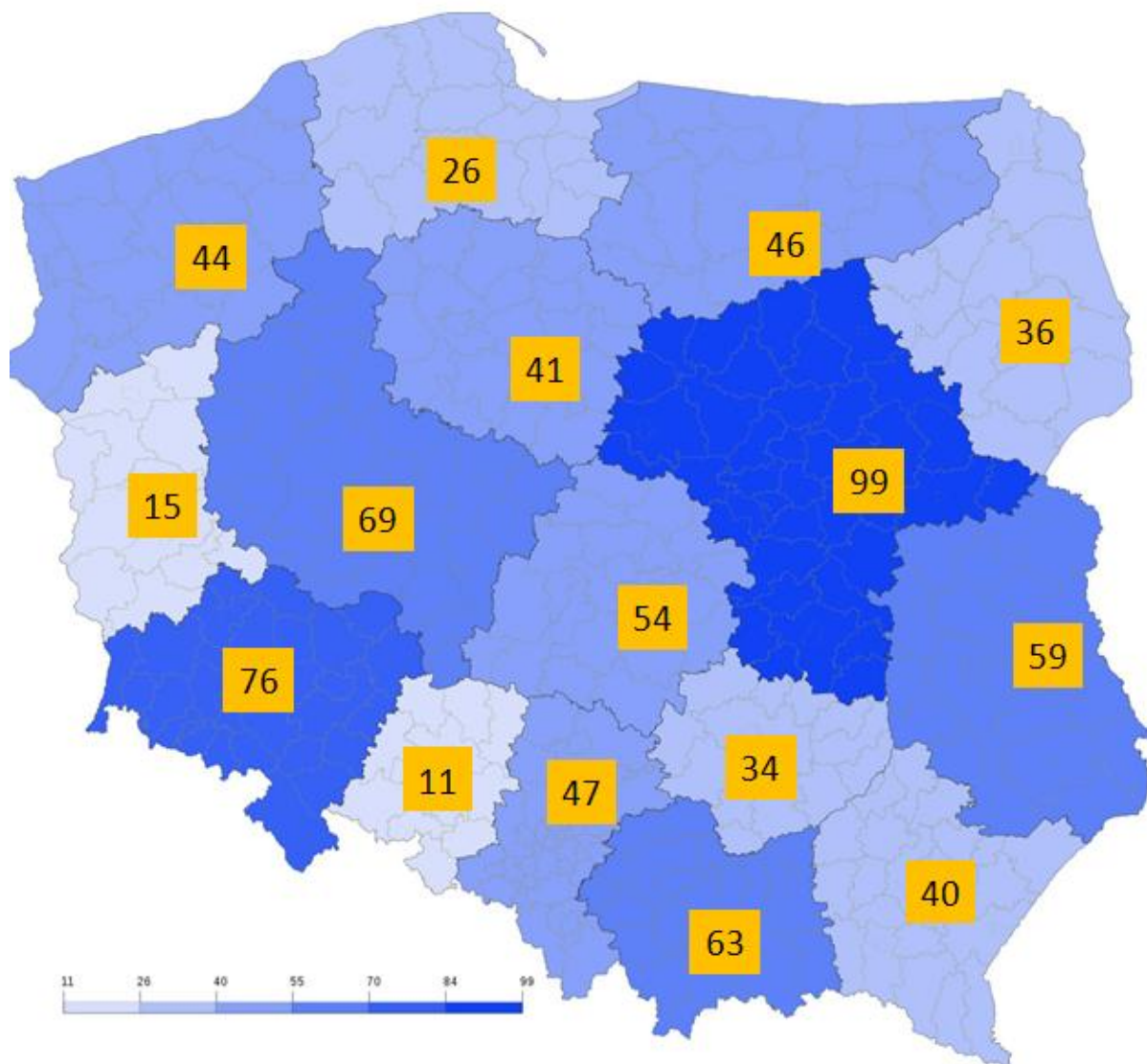
Wskaźnik responsywności badania w skali kraju wyniósł 89,7%, przy czym wyższy od niego poziom zarejestrowano w województwach: kujawsko-pomorskim (95,7%), lubelskim (91,8%), łódzkim (99,4%), małopolskim (95,5%), mazowieckim (92,4%), śląskim (93,9%), warmińsko-mazurskim (98,3%).

2. Współpraca ośrodków pomocy społecznej z inicjatorami PAI

W latach 2014-2015 w zbiorze aktywnie uczestniczących w badaniu ośrodków pomocy społecznej, fakt złożenia przez powiatowy urząd pracy propozycji współpracy przy organizacji lokalnego programu PAI odnotowało łącznie 760 jednostek organizacyjnych, co oznacza 33,7% w stosunku do liczby „aktywnych” OPS oraz 30,3% w stosunku do wszystkich jednostek zarejestrowanych w CAS. W skali kraju liczba potwierdzonych

przez OPS-y propozycji nawiązania współpracy przy organizacji lokalnych programów PAI została zaprezentowana poniżej (Rys. 14).

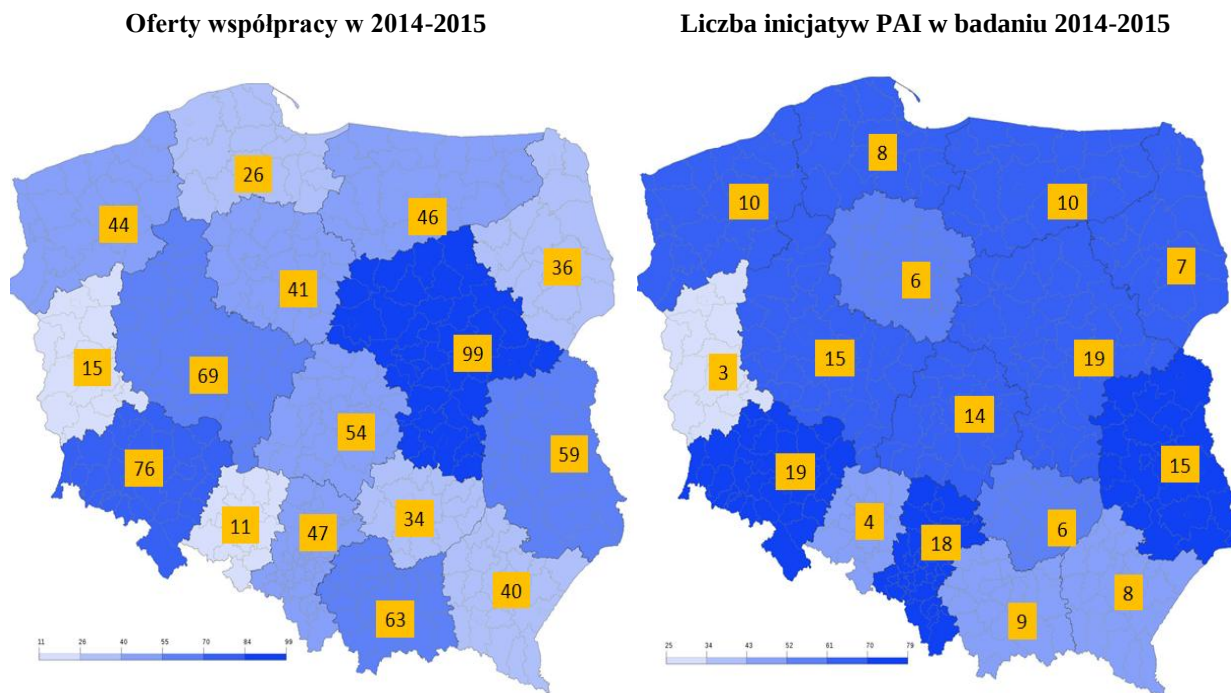
Rys. 14 Liczba ofert współpracy skierowanych do OPS w okresie 2014-2015

Źródło: opracowanie własne

W trakcie analizy danych uzyskanych za lata 2014-2015 przeprowadzono porównanie liczby ofert współpracy jakie w tym okresie uzyskały ośrodki pomocy społecznej z liczbą zainicjowanych programów PAI, które potwierdziły powiatowe urzędy pracy (Rys. 15).

Rys. 15 Porównanie ofert współpracy skierowanych do OPS z inicjatywami PAI w okresie 2014-2015

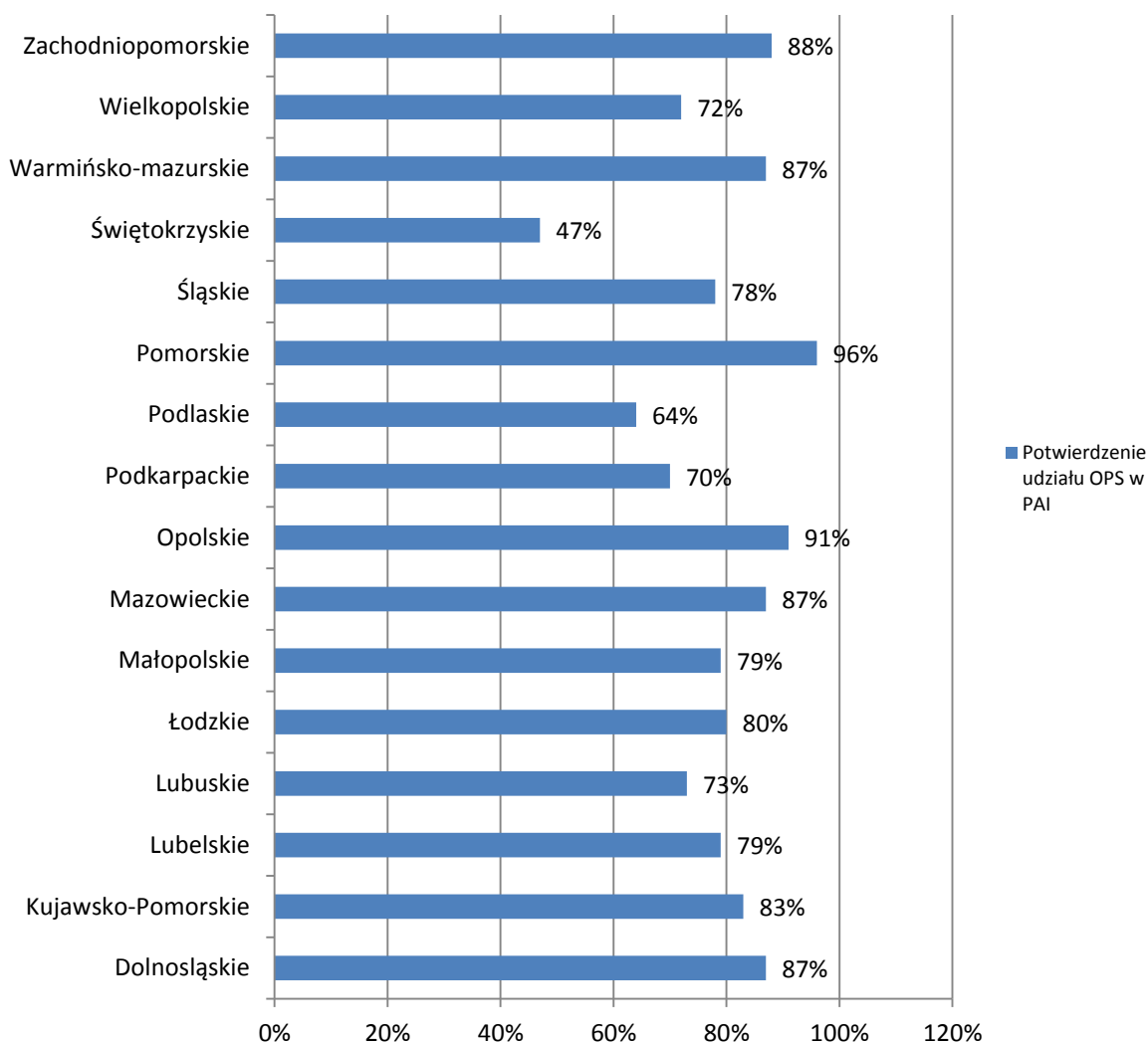
Źródło: opracowanie własne

Porównując dane z obu badanych obszarów (oferty współpracy – liczba inicjatyw PAI) można stwierdzić, że w sytuacji kierowania dużej liczby ofert współpracy, liczba inicjatyw PAI również wzrasta. Dowodem na to są skrajne przypadki:

- województwa takie jak: opolskie, lubuskie, pomorskie, świętokrzyskie charakteryzujące się niską liczbą zgłaszanych przez powiatowe urzędy pracy ofert współpracy, w późniejszym etapie odnotowują także niską liczbę uruchamianych inicjatyw PAI;
- województwa takie jak: mazowieckie, dolnośląskie, wielkopolskie, w których odnotowano najwyższą liczbę ofert współpracy znajdują się na liście największej liczby inicjatyw lokalnych programów PAI.

W zbiorze badanych ośrodków pomocy społecznej, które otrzymały ofertę współpracy w latach 2014-2015 ostatecznie udział w lokalnych PAI potwierdziło 606 jednostek, tj. prawie 80%. Grupa ta stanowiła 27% zbioru aktywnych OPS (biorących udział w badaniu) oraz 24% zbioru zarejestrowanego w systemie CAS. W układzie poszczególnych województw relacja biorących udział w programach do liczby OPS, które otrzymały propozycje współpracy w badanym okresie przedstawiono poniżej (Rys. 16).

Rys. 16 Potwierdzenie udziału OPS w PAI na tle otrzymanych ofert współpracy

Źródło: opracowanie własne

W ośrodkach pomocy społecznej, które wzięły udział w lokalnych PAI zbadano tryb organizacji zadania „integracja społeczna” wg trzech kryteriów, a mianowicie:

- 1) kryterium 1 - samodzielna organizacja zajęć „integracja społeczna” – oznaczające, że OPS własnymi zasobami kadrowo-technicznymi przeprowadził cykl programowy integracji społecznej (zajęcia edukacyjne, zajęcia terapeutyczne, poradnictwo psychologiczne etc.), bez wykorzystywania możliwości współpracy zewnętrznej;
- 2) kryterium 2 - doproszenie organizacji pozarządowej do współpracy – oznaczające zlecenie zadania przez OPS na mocy porozumienia organizacji pozarządowej, dysponującej podmiotem zatrudnienia socjalnego lub statutowo wykonującej zadania

pożytku publicznego w obszarze m.in.: pomocy społecznej, przeciwdziałania bezrobociu lub reintegracji społecznej i zawodowej;

- 3) kryterium 3 –wykorzystanie własnego KIS – oznaczające wykonanie zadania przez OPS z wykorzystaniem własnego klubu, utworzonego i działającego w strukturze organizacyjnej OPS, zgodnie z przepisami ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

Rozkład wyboru organizacji zadania „integracja społeczna” przez OPS-y, powierzonego w ramach lokalnych PAI wyraźnie wskazał na przewagę wariantu samodzielnego przeprowadzenia tego zadania przy pomocy własnych kadr i zasobów techniczno-organizacyjnych (Rys.17).

Rys. 17 Tryb organizacji zadania „integracja społeczna” przez ośrodki pomocy społecznej

Tryb samodzielnej organizacji zadania "integracja społeczna"

- 337 jednostek OPS, tj. 55 %

Tryb doproszenia organizacji pozarządowej do realizacji zadania "integracja społeczna"

- 217 jednostek OPS, tj. 36 %

Tryb organizacji zadania "integracja społeczna" z wykorzystaniem własnego KIS

- 58 jednostek OPS, tj. 9 %

Źródło: opracowanie własne

W ramach organizacji przez OPS zadania „integracja społeczna” z wykorzystaniem potencjału zewnętrznego (doproszenie partnera), czyli organizacji pozarządowej dysponującej podmiotem zatrudnienia socjalnego bądź zajmującej się statutowo zadaniami związanymi m.in. z reintegracją, dominował wariant zlecenia tego zadania organizacjom, które statutowo zajmują się wsparciem i pomocą dla osób bezrobotnych (28%). Dane uzyskane w badaniu prezentowane są poniżej (Tabl. 16).

Tabl. 16 Organizacja przez OPS zadania „integracja społeczna” poprzez wykorzystanie zewnętrznego partnera

Województwo	Ośrodki pomocy społecznej					
	Udział w programie PAI	Kryterium organizacji zadania „integracja społeczna”				Własny KIS
		Samodzielna organizacja	Doproszenie organizacji pozarządowej			
			Statut	KIS	CIS	
Dolnośląskie	66	39	22	1	1	3
Kujawsko-Pomorskie	34	16	10	0	6	2
Lubelskie	47	19	17	7	0	4
Lubuskie	11	5	1	0	4	1
Łódzkie	43	27	12	0	1	3
Małopolskie	50	28	16	2	0	4
Mazowieckie	87	51	29	0	1	6
Opolskie	10	7	2	0	0	1
Podkarpackie	28	18	2	0	5	3
Podlaskie	23	15	6	0	1	1
Pomorskie	25	13	7	0	3	2
Śląskie	37	24	5	0	2	6
Świętokrzyskie	16	9	3	2	0	2
Warmińsko-Mazurskie	40	15	10	0	2	13
Wielkopolskie	50	25	14	1	6	4
Zachodniopomorskie	39	20	12	0	4	3
Kraj	606	331	170	11	36	58
	100%	55 %	28 %	2 %	6 %	9 %

Źródło: opracowanie własne

Wszystkim jednostkom pomocy społecznej, reprezentowanym przez ośrodki pomocy społecznej w systemie CAS zadano pytanie dotyczące uznania lub nie- programu PAI, jako dobrego instrumentu oddziaływania na osoby, które pozostają w systemie świadczeń pomocy społecznej i są oddalone od rynku pracy.

Wg ośrodków pomocy społecznej konstrukcja programu PAI (jego dwuczłonowość) łączona jest z możliwością realizacji kontraktów socjalnych, zwłaszcza przez osoby pozostające długi okres w systemie korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Ocena programu PAI przez OPS-y została dokonana podczas badania ankietowego za pomocą systemu „zero-jedynkowego” (Tak-1, Nie-0).

Uzyskany wynik zaprezentowano w zestawieniu tabelarycznym (Tabl.17) oraz za pomocą diagramów (Rys.17).

Tabl. 17 Szczegółowa klasyfikacja gmin – OPS w ocenie PAI, jako skutecznego instrumentu oddziaływania.

Województwo	Ogółem liczba gmin	Odpowiedź ankietowa		
		Tak	Nie	Brak zdania
Dolnośląskie				
Ogółem , z tego:	169	78	54	37
Gminy wiejskiej	78	31	26	21
Gminy miejskie	36	23	7	6
Gminy miejsko-wiejskie	55	24	21	10
Kujawsko-Pomorskie				
Ogółem, z tego:	144	81	53	10
Gminy wiejskiej	92	49	37	6
Gminy miejskie	17	12	5	0
Gminy miejsko-wiejskie	35	20	11	4
Lubelskie				
Ogółem, z tego:	213	124	72	17
Gminy wiejskiej	171	93	61	17
Gminy miejskie	20	14	6	0
Gminy miejsko-wiejskie	22	17	5	0
Lubuskie				
Ogółem, z tego:	82	40	31	13
Gminy wiejskiej	39	21	11	7
Gminy miejskie	9	4	4	3
Gminy miejsko-wiejskie	34	15	16	3
Łódzkie				
Ogółem, z tego:	177	94	82	1
Gminy wiejskiej	133	61	72	0
Gminy miejskie	18	14	3	1
Gminy miejsko-wiejskie	26	19	7	0
Małopolskie				
Ogółem, z tego:	182	101	73	8
Gminy wiejskiej	121	62	54	5
Gminy miejskie	14	6	6	2
Gminy miejsko-wiejskie	47	33	13	1
Mazowieckie				
Ogółem, z tego:	314	162	133	19
Gminy wiejskiej	228	113	105	10
Gminy miejskie	35	15	13	7
Gminy miejsko-wiejskie	51	34	15	2

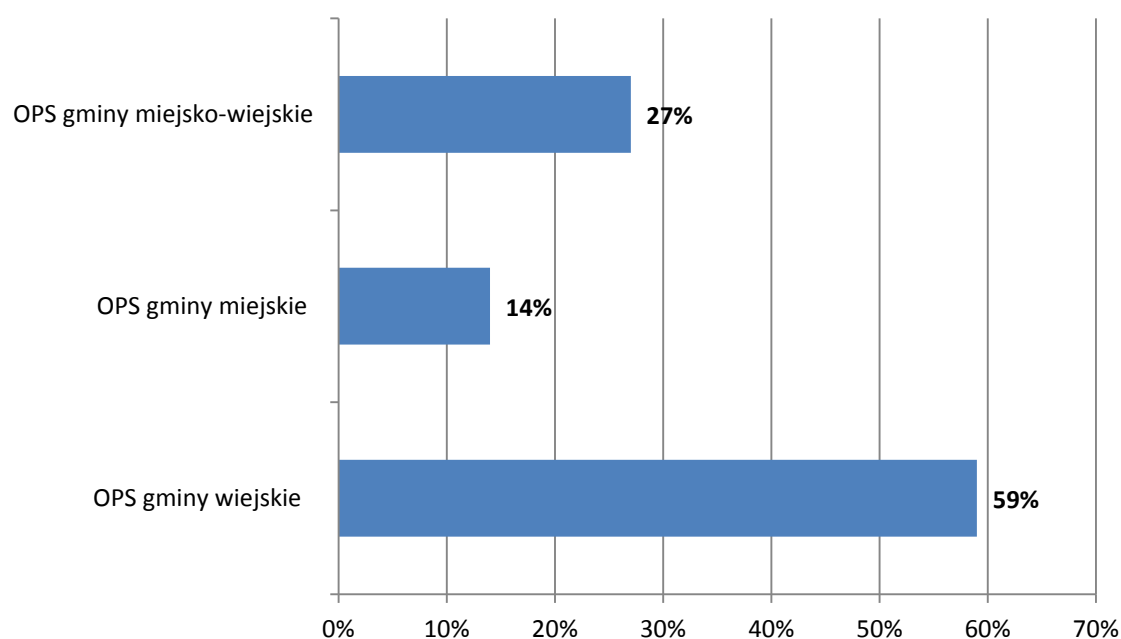
Opolskie				
Ogółem, z tego:	71	29	26	16
Gminy wiejskiej	36	15	13	8
Gminy miejskie	3	2	1	0
Gminy miejsko-wiejskie	32	12	12	8
Podkarpackie				
Ogółem, z tego:	160	76	63	21
Gminy wiejskiej	109	52	44	13
Gminy miejskie	16	8	5	3
Gminy miejsko-wiejskie	35	16	14	5
Podlaskie				
Ogółem, z tego:	118	54	38	26
Gminy wiejskiej	78	34	29	15
Gminy miejskie	13	9	3	1
Gminy miejsko-wiejskie	27	11	6	10
Pomorskie				
Ogółem, z tego:	123	58	35	30
Gminy wiejskiej	81	39	23	19
Gminy miejskie	23	10	7	6
Gminy miejsko-wiejskie	19	9	5	5
Śląskie				
Ogółem, z tego:	167	103	53	11
Gminy wiejskiej	96	54	37	5
Gminy miejskie	49	33	11	5
Gminy miejsko-wiejskie	22	16	5	1
Świętokrzyskie				
Ogółem, z tego:	102	66	36	0
Gminy wiejskiej	70	38	32	0
Gminy miejskie	5	5	0	0
Gminy miejsko-wiejskie	27	23	4	0
Warmińsko-Mazurskie				
Ogółem, z tego:	116	68	46	2
Gminy wiejskiej	67	37	29	1
Gminy miejskie	16	10	6	0
Gminy miejsko-wiejskie	33	21	11	1
Wielkopolskie				
Ogółem, z tego:	226	104	78	44
Gminy wiejskiej	115	43	44	28

Gminy miejskie	19	11	6	2
Gminy miejsko-wiejskie	92	51	27	14
Zachodniopomorskie				
Ogółem, z tego:	114	56	45	13
Gminy wiejskiej	49	22	25	2
Gminy miejskie	11	5	3	3
Gminy miejsko-wiejskie	54	29	17	8
POLSKA				
Ogółem, z tego:	2.478	1.294	916	268
Gminy wiejskiej	1.563	764	642	157
Gminy miejskie	304	181	84	39
Gminy miejsko-wiejskie	611	350	189	72

Źródło: opracowanie własne

Więcej OPS-ów ocenia PAI jako skuteczny instrument oddziaływania na osoby bezrobotne korzystające ze świadczeń pomocy społecznej osób bezrobotnych – 1.294 jednostki, tj. 52,2% wszystkich ośrodków w kraju. W tej grupie dominują OPS-y gmin wiejskich.

Rys. 18 *Struktura OPS w grupie pozytywnie oceniających PAI*

Źródło: opracowanie własne

V ETAP
OPINIE NA WYBRANE TEMATY DOTYCZĄCE
PROGRAMÓW: PAI i PS

Ostatni etap badań dotyczył uzyskania opinii środowiska OPS i CIS na dwa wybrane tematy związane z PAI oraz PS. Wybór grup respondentów oraz tematów został podyktowany następującymi argumentami:

- 1) w zakresie PAI – uznano, że z uwagi na specyficzną grupę osób kierowanych do udziału w tym przedsięwzięciu aktywizacyjnym, interesujące będzie uzyskanie opinii ośrodków pomocy społecznej na temat najważniejszych cech efektywnościowych tej inicjatywy. Wskazanie trzech najważniejszych cech pozostawiono respondentom;
- 2) w zakresie PS – uznano, że wymogi inicjowania programu specjalnego, szczególnie takie jak: analiza głównych problemów i potrzeb lokalnego rynku pracy, a także diagnoza grup potencjalnych uczestników tego przedsięwzięcia pod kątem ich sytuacji zawodowej, dają możliwość uzyskania opinii centrów integracji społecznej na temat ról, które mogą pełnić w trakcie realizacji tego programu. Wskazanie trzech najważniejszych ról pozostawiono respondentom.

Do zbadania opinii na powyższe tematy wykorzystano system CAS, który pozwolił zwrócić się z pytaniem do wszystkich jednostek organizacyjnych obu typów respondentów.

1. Ośrodki pomocy społecznej o cechach efektywności PAI

Na ogólną liczbę 2.478 ośrodków pomocy społecznej odpowiedź została udzielona przez 1.376 jednostek organizacyjnych, tj. 56% badanego zbioru. Wskazane przez OPS-y najważniejsze cechy efektywnościowe programu PAI ułożono w kilka grup rodzajowych, poczynając od tych cech, które związane są z wpływem programu na indywidualne osoby lub grupy uczestników, poprzez wpływ programu na środowisko instytucjonalne, a kończąc na grupie cech, wskazujących na nieefektywność tego rozwiązania aktywizacyjnego. Sumaryczny wynik przedstawiony został poniżej (Tabl. 18).

Tabl. 18 Najważniejsze cechy efektywności PAI w opinii ośrodków pomocy społecznej**1. GRUPA CECH ZWIĄZANYCH Z WPLYWEM PAI NA INDYWIDUALNE OSOBY**

Nazwa cechy wskazanej przez ośrodek pomocy społecznej	Liczba OPS wskazująca cechę lub udzielająca odpowiedzi zbliżonej	Udział w stosunku do liczby jednostek	
		biorących udział w badaniu (2.478)	która wskazała 3 cechy (1.376)
Promowanie aktywnej postawy w codziennym życiu społecznym i zawodowym poprzez udział w zajęciach „integracja społeczna”,	373	15,0%	27,1%
Przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom poprzez udział w zajęciach „integracja społeczna”, zmniejszanie ryzyka wykluczenia społecznego	372	15,0%	27,0%
Rozbudzenie aktywności zawodowej w grupie osób bezrobotnych III profilu, poprzez udział w programie prac społecznie użytecznych	295	11,9%	21,4%
Kształtowanie aktywnej postawy na rynku pracy osób korzystających z pomocy społecznej, podniesienie umiejętności poruszania się po rynku pracy	167	6,7%	12,1%
Rozwijanie zdolności psychospołecznych, komunikowania się z otoczeniem, wzmocnienie własnych kompetencji	304	12,3%	22,1%
Zwiększenie poczucia własnej wartości oraz samooceny, a także odpowiedzialności za zmianę swojej sytuacji życiowej	369	14,9%	26,8%
Zwiększenie motywacji do podjęcia pracy, zwiększenie samodyscypliny, motywacji do nowych wyzwań oraz nowe umiejętności zawodowe	350	14,1%	25,0%
Przywrócenie (poprawa) gotowości do podjęcia zatrudnienia, zwiększenie możliwości i zdolności uzyskania zatrudnienia dla osób oddalonych od rynku pracy (III profil)	309	12,5%	22,4%
Wzrost usamodzielnienia uczestników PAI od świadczeń pomocy społecznej, podwyższenie jakości życia oraz poprawa sytuacji finansowej	233	9,4%	16,9%
Zmiana profilu III na II i dalsze korzystanie ze wsparcia w powrocie na rynek pracy	262	10,6%	19,0%
Szerszy dostęp do specjalistycznych usług: (a) specjalistów: psychologa, doradcy zawodowego oraz prawnika, (b) udział w warsztatach trenerskich (terapeutycznych), (c) udział w grupach wsparcia	90	3,6%	6,5%
Integracja osób z lokalnym społeczeństwem, intensywna praca socjalna w integrowaniu się ze społeczeństwem, poprawa statusu osób zagrożonych wykluczeniem w lokalnym społeczeństwie	237	9,5%	17,2%

2. GRUPA CECH ZWIĄZANYCH Z WPLYWEM PAI NA ŚRODOWISKO INSTYTUCJONALNE

Nazwa cechy wskazanej przez ośrodek pomocy społecznej	Liczba OPS wskazująca cechę lub udzielająca odpowiedzi zbliżonej	Udział w stosunku do liczby jednostek	
		biorących udział w badaniu (2.478)	która wskazała 3 cechy (1.376)
Większe zaangażowanie samorządu gminy w pomoc osobom bezrobotnym Pobudzenie aktywności lokalnej i wspieranie lokalnego rozwoju (kontakt z pracodawcami) Możliwość objęcia stosunkowo dużej liczby osób aktywizacją, dążenie do likwidacji szarej strefy Pozytywny odbiór przez miejscowe społeczeństwo aktywności i postaw osób bezrobotnych, szczególnie korzystających z pomocy społecznej	112	4,5%	8,1%
Zwiększenie stopnia współpracy (synchronizacji) pomiędzy OPS a PUP, organizacjami pozarządowymi, zmniejszenie biurokratyzacji	166	6,7%	12,1%

3. GRUPA CECH WSKAZUJĄCA NA NIEEFEKTYWNOŚĆ PROGRAMU PAI

Nazwa cechy wskazanej przez ośrodek pomocy społecznej	Liczba OPS wskazująca cechę lub udzielająca odpowiedzi zbliżonej	Udział w stosunku do liczby jednostek	
		biorących udział w badaniu (2.478)	która wskazała 3 cechy (1.376)
Brak efektywności zatrudnieniowej po zakończeniu PAI Krótki okres realizacji PAI, nieadekwatny do grupy docelowej - przesądza o kolejnej w życiu porażce z negatywnymi konsekwencjami Osoby bezrobotne korzystają z PAI najczęściej pod przymusem, żeby korzystać z pomocy społecznej Osoby bezrobotne odmawiają udziału w PAI, szczególnie w pracach społecznie użytecznych (niskie wynagrodzenie) Dla wielu osób profil III jest korzystny (środowisko gmin wiejskich) Wykorzystywanie osób bezrobotnych do prac przy obiektach publicznych w miejsce pracowników (brak umów o pracę) Trudny organizacyjnie do realizacji na terenie gmin wiejskich	51	2,1%	3,7%

Źródło: opracowanie własne

W zdecydowanej większości ośrodki pomocy społecznej wskazały, że PAI pozytywnie oddziałuje na sytuację osób, które są do nich kierowane, czego dowodem jest duża liczba wymienionych przez nich cech efektywnościowych (sformułowanych przez samych respondentów). Znacznie mniejsza, oscylująca w granicach 10% jest grupa ośrodków pomocy społecznej, która dostrzega wpływ PAI na środowisko instytucjonalne w gminie oraz na polepszenie się współpracy z powiatowymi urzędami pracy.

Z kolei odpowiedzi OPS-ów w grupie cech „nieefektywny PAI”, stanowiące około 4% zbioru jednostek, potwierdzają wcześniejszy wynik badania dotyczący uznania przez ośrodki pomocy społecznej tej formy aktywizacji za skuteczną metodę oddziaływania na beneficjentów świadczeń pomocy społecznej (patrz rezultaty umieszczone w Tabl.17).

2. Rola Centrów Integracji Społecznej w PS

Zbiór respondentów obejmował 164 centra integracji społecznej, które na koniec 2015 r. były zarejestrowane w systemie CAS i zobowiązane zgodnie z przepisami ustawy o zatrudnieniu socjalnym do przedkładania rocznych sprawozdań ze swojej działalności w zakresie usług reintegracji społecznej i zawodowej. Do tych wszystkich organizacji zatrudnienia socjalnego zostało skierowane pytanie ankietowe: *Czy centrum integracji społecznej jest właściwym partnerem dla publicznych służb zatrudnienia dla realizacji programu specjalnego i jaką rolę powinno się powierzać wobec zakładanych celów tego programu - wskaż trzy najważniejsze cechy?*

Odpowiedź została udzielona przez grupę tylko 23 centrów integracji społecznej, tj. 14,0 % całego zbioru poddanych badaniu (Tabl.19).

Tabl. 19 *Najważniejsze role (funkcje) dla CIS w ramach PS*

Sprecyzowana rola (funkcja) w PS	Liczba wskazań	Nazwa CIS
CIS powinien mieć zlecany do realizacji cały PS, a nie być elementem organizacyjnym	3	CIS Poznań, CIS Krzak/Nielisz (woj. Lubelskie), CIS Ustka
CIS powinien mieć możliwość realizacji PS niezależnie od współpracy z PUP	1	CIS Poznań
CIS powinien organizować dla uczestników PS zajęcia w ramach reintegracji społecznej (zlecenie zadania)	7	CIS Krobia (woj. Wielkopolskie), CIS Potęgowo (woj. Pomorskie), CIS Kępice (woj. Pomorskie), CIS Bystrzyca Kłodzka, CIS Nowy Sącz, CIS Jeleśnia (woj. Śląskie), CIS Kielce

CIS powinien być realizatorem PS z uwagi na doświadczoną kadre, możliwość zorganizowania kompleksowych zajęć oraz dysponowanie świadczeniem integracyjnym	3	CIS Olsztyn, CIS Łódź, CIS Płock
CIS dysponując pracownikami i warsztatami może realizować zlecenie zadania przygotowywania zawodowego, przekwalifikowania zawodowego	8	CIS Elbląg, CIS Braniewo (woj. Warmińsko-Maz), CIS Ostrowiec Św., CIS Mikołów (woj. Śląskie), CIS Bystrzyca Kłodzka, CIS Wrocław, CIS Świdnik (woj. Lubelskie), CIS Nowy Sącz
CIS ma możliwość zindywidualizowanego podejścia, a więc wpisuje się w warunek PS dotyczący diagnozowania potrzeb zawodowych	5	CIS Dąbrowa Górnicza, CIS Koniecpol (woj. Śląskie), CIS Tomaszów Lubelski, CIS Gozdnica (woj. Lubuskie), CIS Marki (woj. Mazowieckie), CIS Kolbuszowa (woj. Podkarpackie)

Źródło: opracowanie własne

W gronie CIS, które sprecyzowały swoje role (funkcje) w ramach PS prawie 35% wskazało na zakres związany z usługami reintegracji zawodowej, uznając że osoby bezrobotne, które są potencjalnymi uczestnikami tych programów wymagają „szybkiego” wsparcia w dopasowaniu kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy. Jednak nie mniejszą grupę badanych CIS, bo 30% stanowią te jednostki, które deklarują głównie (wyłącznie) funkcję wsparcia w ramach reintegracji społecznej. Zbliżony podział pomiędzy zwolennikami tylko funkcji „reintegracji zawodowej”, a zwolennikami tylko funkcji „reintegracji społecznej” wynika przede wszystkim z dysponowania przez badane jednostki własnym potencjałem techniczno-organizacyjnym (pracownie, warsztaty, sale przyuczenia zawodowego etc.).

Należy podkreślić, że nieliczne jednostki CIS są gotowe przyjąć na siebie cały ciężar organizacji i przeprowadzenia PS. Przykładem jest CIS Poznań, który jest jednym z najstarszych centrów integracji społecznej i dysponuje rozbudowaną bazą organizacyjno-techniczną, pozwalającą na prowadzenie kompleksowego przygotowania zawodowego.

**KOŃCOWE PODSUMOWANIE -
WYKORZYSTANIE PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA
SOCJALNEGO JAKO PARTNERA W PAI i PS**

Badaniem, które zostało przeprowadzone w okresie styczeń - kwiecień 2016 r. zostało objętych łącznie 3.318 podmiotów, z tego: (1) powiatowe urzędy pracy - 442 jednostki, (2) podmioty reintegracyjne - 398 jednostek, z tego: CIS – 164 oraz KIS – 234 oraz (3) ośrodki pomocy społecznej - 2.478 jednostek. Aktywność w badaniu należy uznać za zadawalającą, o czym świadczy wskaźnik responsywności poszczególnych etapów. I tak: I etap – 62,0 %, II etap – 67,0 %, III etap – 63,6 %, IV etap – 90,7 %, V etap – 56,0 % (ośrodki pomocy społecznej) oraz 14,0 % (centra integracji społecznej). Punktem wyjściowym dla prac w kolejnych etapach było ustalenie dla okresu 2014-2015 rzeczywistego zbioru inicjatorów obu typów programów, którego liczebność wyniosła w przypadku: (1) PAI – 171 jednostek realizowało, tj. 63% ogółu powiatowych urzędów pracy, (2) PS – 103 jednostki zorganizowały, tj. 38% ogółu powiatowych urzędów pracy. Dysponując wiedzą o rzeczywistej liczbie inicjatorów PAI i PS, wyniki kolejnych etapów badawczych pozwoliły na sformułowanie następujących **wniosków końcowych**:

1. W latach 2014-2015 wykorzystanie potencjału usługowego podmiotów zatrudnienia socjalnego przy realizacji obu typów programów należy uznać za znikome i niewystarczające.

Argumenty:

- *Tylko 7,5 % ogólnej liczby funkcjonujących w kraju podmiotów zatrudnienia socjalnego uzyskało ze strony PUP propozycje współpracy przy PAI,*
- *W przypadku PS nie odnotowano w badanym okresie faktu złożenia propozycji współpracy centrum integracji społecznej.*
- *W dominującym wariancie organizacji PAI, który odnotowano w badanym okresie, tj. wariancie „porozumienia o współpracy pomiędzy PUP a OPS”, tylko w przypadku 23 % ośrodków pomocy społecznej wykorzystano zdolności usługowe własnego KIS. Największa liczba ośrodków pomocy społecznej z własnym KIS, która realizowała PAI*

dotyczyła 4 regionów kraju, a mianowicie: woj. wielkopolskie, woj. łódzkie, woj. warmińsko-mazurskie oraz woj. śląskie.

- Liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego jako partnerów OPS-ów w PAI, które przyjęły obowiązek zrealizowania zadania „integracja społeczna” w ramach zawartych porozumień o współpracy z PUP wyniosła w badanym okresie łącznie 47 jednostek, z tego: KIS – 11, CIS – 36, co stanowiło około 11 % łącznego zbioru tych podmiotów w kraju. Te podmioty zatrudnienia socjalnego prowadzone były przez organizacje pozarządowe (zgodnie z przepisami ustawy o zatrudnieniu socjalnym to jedna z dwóch instytucji upoważnionych do tworzenia tych podmiotów).*
- W latach 2014-2015 tylko w 16 % zarejestrowanych wariantów zlecenia zadania „integracja społeczna” w ramach PAI podmiotem innym niż ośrodek pomocy społecznej, był podmiot zatrudnienia socjalnego, przy czym w realizacji tych zleceń dominowały centra integracji społecznej (patrz Rys. 7).*

2. W opiniach ośrodków pomocy społecznej o najważniejszych cechach efektywności PAI, dominują cechy związane z indywidualnym wpływem na sytuację osób kierowanych do tych programów, zasadnym wydaje się zwiększenie stopnia wykorzystania potencjału usługowego CIS i KIS.

Argumenty:

- W zbiorze wskazanych cech efektywnościowych dominowały pozycje, które są od wielu lat odnotowywane jako rezultaty usług reintegracji społecznej i zawodowej świadczonych przez podmioty zatrudnienia socjalnego, a wśród nich takie jak:*
 - 1) 27,1% respondentów - promowanie aktywnej postawy w codziennym życiu społecznym i zawodowym poprzez udział w zajęciach „integracja społeczna,*
 - 2) 27,0% respondentów - przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom poprzez udział w zajęciach „integracja społeczna”, zmniejszanie ryzyka wykluczenia społecznego,*
 - 3) 26,8% respondentów - zwiększenie poczucia własnej wartości oraz samooceny, a także odpowiedzialności za zmianę swojej sytuacji życiowej,*

- 4) 25,0% respondentów - zwiększenie motywacji do podjęcia pracy, zwiększenie samodyscypliny, motywacji do nowych wyzwań oraz nowe umiejętności zawodowe.
- Nie bez znaczenia pozostaje także wskazanie przez respondentów w zbiorze cech efektywności PAI ich wpływ na zmiany w lokalnym środowisku społecznym (instytucjonalnym i obywatelskim). Tym bardziej więc, połączenie tego elementu z misją podmiotów zatrudnienia socjalnego oraz dobrymi rezultatami ich funkcjonowania predestynuje do zwiększenia udziału CIS-ów i KIS-ów jako partnerów programów PAI.
3. Biorąc pod uwagę cel PS, a szczególnie „szybkie” udzielenie pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy lub zagrożonym utratą zatrudnienia warto jest zwiększyć udział CIS-ów jako partnerów Inicjatorów tych programów, tym bardziej, że wiele z tych jednostek dysponuje nie tylko własnym zasobem organizacyjno-technicznym umożliwiającym zdobywanie nowych kwalifikacji, ale także w miarę trwałymi relacjami z lokalnymi przedsiębiorcami, które zostały wypracowane w trakcie 10 lat funkcjonowania ustawy.

Argumenty:

- Większość CIS-ów, zapytanych o funkcję (rolę) jaką ewentualnie powinny spełniać jako partnerzy Inicjatorów PS wskazała możliwość wykonywania zadań zleconych w zakresie przygotowania i przekwalifikowania zawodowego – 8 jednostek na 23, które odpowiedziały na ankietę.

Badania oraz opracowanie raportu wykonali:

Anna Kuczyńska (IRSS) oraz Andrzej Trzeciecki (IRSS)

przy współpracy Konwentu Klubów i Centrów Integracji Społecznej Lubelszczyzny